

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Samhällsinformation – en del av introduktionen

En rapport om kommunernas arbete med
samhällsinformation för nyanlända i Västra Götalands län

Rapportnr: 2009:37

ISSN: 1403-168X

Text: Kristina Eklund

Tryck: Arkitektkopia, maj 2009

Utgivare: Länsstyrelsen i Västra Götalands län, integrations- och jämställdhetsenheten

Rapporten finns som pdf på www.lansstyrelsen.se/vastragotaland under Publikationer/Rapporter.

Förord

Introduktionsprogram för nyanlända invandrare till Sverige ska bidra till att varje deltagare utvecklar sina möjligheter till aktivt deltagande i samhället och egen försörjning. Utan kunskaper om det svenska samhället är detta mål svårt, om inte omöjligt, att uppnå. Dagens integrationspolitik förtydligar vikten av samhällsinformation och frågan är bland de mest aktuella och diskuterade ämnen inom området integration. Trots det finns förhållandevis lite information om aktuella arbetsätt för samhällsinformationen och dess innehåll. Avsaknaden av klara riktlinjer för vad samhällsinformationen ska bestå av och hur den ska förmedlas bedöms vara en bidragande orsak i sammanhanget.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län beslutade att genomföra en kartläggning av kommunernas arbete med samhällsinformation till nyanlända invandrare under våren 2009. Undersökningen är en del av Länsstyrelsens uppdrag med uppföljningen av kommunernas arbete med nyanländas introduktion i länet.

Denna rapport är ett resultat av kartläggningen och syftar till att ge en nulägesbild av samhällsinformationen i länet. Rapporten har vidare för avsikt att öka kunskapen om kommunernas arbete med samhällsinformationen och att skapa underlag för att utveckla interkommunal samverkan. Arbetet från Länsstyrelsens sida grundar sig på ett övergripande mål där alla individer oavsett värdkommun ska få en likvärdig introduktion.

I samband med utgivning av rapporten framförs tack till Kristina Eklund och hennes handledare Lillemor Dahlgren för genomförandet av denna undersökning och utformningen av rapporten.

Talieh Ashjari
Mångfaldsdirektör
Integrations- och jämställdhetsenheten
Länsstyrelsen Västra Götaland
Maj 2009.

INNEHÅLL

---

1. Bakgrund	3
1.1. Behovet av samhällsinformationen uppmärksammas	3
1.2. Samhällsinformationen särskiljs från sfi-undervisningen	4
2. Länsstyrelsernas uppdrag samt syfte och tillvägagångssätt	5
2.1. Länsstyrelsernas uppdrag	5
2.2. Rapportens syfte	5
2.3. Tillvägagångssätt	5
3. Aktuella regler och riktlinjer för samhällsinformationen	6
4. Några rapporter från andra delar av landet	7
4.1. Kommunalförbundet Stockholms län	7
4.2. Länsstyrelsen Skånes län	8
4.3. Regional samverkan i Stockholms län	8
4.4. Integration Gävleborg	9
5. Befintlig samverkan i Västra Götalands län	9
5.1. Samverkan inom Sjuhärad	9
5.2. Samverkan inom Skaraborg	10
6. Samhällsinformationen i länet – resultatredovisning	11
6.1. Den kommunala organiseringen av samhällsinformationen	11
6.1.1. Samverkan mellan kommuner samt med externa aktörer	12
6.1.2. Hur samhällsinformationen bedrivs	13
6.2. Samhällsinformatörerna	13
6.2.1. Vem som förmedlar samhällsinformationen	13
6.2.2. Samhällsinformatörernas fortbildning	15
6.3. Deltagarna i samhällsinformationen	15
6.3.1. Vem som erbjuds samhällsinformation	15
6.3.2. Väntetid innan samhällsinformationen ges	16
6.3.3. Tillgång till ordnad barnomsorg	16
6.3.4. Andelen kvinnliga och manliga deltagare	16
6.4. Samhällsinformationens upplägg och innehåll	17
6.4.1. Mål för samhällsinformationen	17
6.4.2. Beaktandet av jämställdhetsperspektivet i utformandet av samhällsinformationen	17
6.4.3. Samhällsinformationens omfattning	19
6.4.4. Språket som samhällsinformationen förmedlas på	19
6.4.5. Individanpassad samhällsinformation	21
6.4.6. Tider och förmedlingsätt	22
6.4.7. Gruppsammansättning	23
6.4.8. Närvaro och intyg	24
6.4.9. Deltagarnas inflytande på samhällsinformationen	24
6.4.10. Samhällsinformationens innehåll	25
7. Några sammanfattande och avslutande ord	28

Källor

BILAGOR

Bilaga 1: Enkät

Bilaga 2: Följebrev

Bilaga 3: Fördjupningsfrågor

1. BAKGRUND

Introduktionen är den period under vilken en nyanländ individ ska få individuellt stöd i syfte att öka sina möjligheter till ett aktivt deltagande i samhället och egen försörjning. För att detta ska bli verklighet krävs bland annat att individen får kunskaper om det svenska samhället, så kallad samhällsinformation. Trots att samhällsinformationen för nyanlända är ett av de mest aktuella och diskuterade områdena inom introduktionen vet vi förhållandevis lite om hur arbetet med den ser ut. Av den anledningen beslutade Länsstyrelsen i Västra Götalands län att genomföra en kartläggning av kommunernas arbete med samhällsinformation till nyanlända invandrare. Liknande kartläggningar har genomförts på andra håll i landet och på flera håll har resultatet visat att samhällsinformationen på många sätt är bristfällig. Orsaken till detta kan bland annat vara avsaknaden av klara riktlinjer för vad samhällsinformationen ska bestå av och hur den ska förmedlas.

Den här rapporten är ett resultat av den kartläggning som genomfördes under våren 2009. Rapporten inleds med en kort historisk tillbakablick som belyser hur behovet av samhällsinformation vuxit fram och blivit en fråga inkluderad i dagens integrationspolitik. Den historiska tillbakablickens följs av ett avsnitt som ämnar till att ge klarhet i länsstyrelsernas roll i introduktionsarbetet samt syfte och metod för rapporten. Därefter följer en redogörelse för de regler och riktlinjer som finns vad avser samhällsinformationen. Några av de rapporter som finns skrivna i ämnet presenteras därefter i ett eget avsnitt. En inblick i det existerande samarbetet kring samhällsinformationen inom länet ges också. Efter detta följer resultatredovisningen som enkäterna lagt grunden för. Avsnittet är uppbyggt efter fyra block vilka alla inleds med en kort sammanfattning om vad blocket ska handla om. Rapporten avslutas med en sammanfattning och några förhoppningar inför framtiden.

1.1 Behovet av samhällsinformationen uppmärksammas

I slutet av 1960-talet blev invandringen till Sverige reglerad vilket bland annat resulterade i kravet på ett i förhand beviljat uppehållstillstånd av i princip alla personer som planerade invandra till Sverige. Undantag gjordes dock för bland andra flyktingar (www.migrationsverket.se).

Den reglerade invandringspolitiken innebar, förutom strängare regler kring utfärdandet av uppehållstillstånd, även en formell diskussion kring hur man skulle bemöta landets nya invånare. Till en början präglades politiken av en assimilationstanke där invandraren skulle ges möjlighet att leva på samma standardnivå som den inhemska befolkningen. Initiativ till ett bevarande av egna traditioner och språk skulle initieras av invandrarna själva. Den enda säråtgärd som bedömdes legitim var att erbjuda nyanlända svenskundervisning och information om det svenska samhället. Redan under 1960-talet kan man alltså skönja en förståelse för vikten av samhällsinformation till nya invånare i Sverige.

Med tiden ifrågasattes assimilationstanken och en utredning tillsattes med uppgift att kartlägga invandrades och minoriteters situation samt föreslå åtgärder från samhället i syfte att underlätta invandrades integration i Sverige. Utredningens resultat ledde till ett officiellt avståndstagande från den assimilerande politiken och det fastslogs vidare år 1975 att varje myndighet och organisation skulle ta samma ansvar för invandrare som för befolkningen i övrigt. Härigenom blev varje samhällsaktör ansvarig för att information om respektive verksamhetsområde kom invandrare tillhanda på samma sätt som den övriga befolkningen (prop.1997/98:16).

Tanken om vad samhällsinformationen borde innehålla var inledningsvis av konkret karaktär där saklig och praktiskt information om samhällets mest grundläggande områden så som till exempel sjukvård, skola och polis framställdes som viktiga områden att få information kring. Med tiden kom även de normativa tankarna kring samhällsinformationen att omfatta krav på en information innehållande bakomliggande värderingar och idéer som kommit att prägla uppbyggnaden av det svenska systemet. Information som denna skulle enligt tanken, leda till en ökad respekt och förståelse för samhället. Idag har syftet med samhällsinformation vidgats ytterligare och den nyanlände ska inte endast känna till det demokratiska systemet utan även vara bekant med grundläggande normer och värderingar framträdande i Sverige (SOU 2003:75).

1.2 Samhällsinformationen särskiljs från sfi-undervisningen

Samtidigt som vikten betonades av att den nyanlände individen fick information om det svenska samhället kom under 1960-talet även sfi-undervisning (svenska för invandrare) att initieras som försöksverksamhet. Reglerna för sfi har sedan dess förändrats och förstärkts och under en lång period var samhällsinformationen ett integrerat moment i sfi-undervisningen. Genom *Vissa frågor om vuxnas lärande m.m.* (prop. 2005/06:148) särskiljdes dock samhällsinformationen från kursplanen för sfi vilken numera ska "... syfta till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket" (prop. 2005/06:148, s. 28). Hittills hade sfi enligt Skollagen (1885:1100) ämnat till att både ge kunskaper om det svenska språket och om det svenska samhället. Regeringen var nu av den uppfattningen att de dubbla målen för sfi bidragit till en otydlighet vad gäller ändamålet för sfi vilket enligt regeringen bestod i tyngdpunkten av att lära ut det svenska språket. Detta förhindrar dock inte att man fortfarande idag genom undervisning i det svenska språket samtidigt lär sig om svenska förhållanden. Men "... lärarens uppgift är inte primärt att fungera som allmän rådgivare vad gäller hur det svenska samhället fungerar. Språkläraryuppgiften och inte vägledarrollen måste vara det centrala" (prop. 2005/06:148, s.29). I propositionen som särskiljer sfi och samhällsinformationen framhålls dock att möjlighet måste ges för att individer parallellt med sfi-undervisningen ska kunna tillhandahålla sig grundläggande samhällsinformation.

Idag åligger det kommunerna att bedriva samhällsinformation på ett sätt som ger den nyanlände individen orientering om det svenska samhället. Någon närmare beskrivning om vad samhällsinformationen ska bestå av lämnas inte från nationellt håll. Enligt flera rapporter i landet är den samhällsinformation som bedrivs bristfällig och med stora variationer vad gäller bland annat innehåll. Orsakerna till detta kan vara många men ett skäl som kommit att framhävas är just avsaknaden av en specificering av samhällsinformationens innehåll samt på vilket sätt den bör förmedlas.

En mer ingående bild av kommunernas ansvar och regler för samhällsinformationen ges i kapitel 3. Innan rapporten går in på det området följer nästa kapitel i vilket länsstyrelsernas roll i introduktionsarbetet beskrivs. Kapitlet redogör även för syfte och tillvägagångssätt för rapporten.

2. LÄNSSTYRELSEARNAS UPPDRAG SAMT SYFTE OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

2.1 Länsstyrelsernas uppdrag

Länsstyrelserna fick den 1 juli 2007 ett nytt uppdrag från regeringen avseende introduktionen av flyktingar och andra skyddsbehövande. Uppdraget ger länsstyrelserna i uppgift att verka för att det inom länen finns god beredskap och kapacitet för mottagandet av flyktingar och andra skyddsbehövande som beviljats uppehållstillstånd. I uppdraget ligger också ett uppföljningsansvar av introduktionsarbetet med nyanlända kvinnor, män, flickor och pojkar. Därtill fick länsstyrelserna i uppgift att främja samverkan mellan kommuner och myndigheter inom länen. Länsstyrelserna har även en övergripande uppgift i att bidra till att de jämställdhetspolitiska målen uppnås i länen.

Integrations- och jämställdhetsenheten på Länsstyrelsen i Västra Götalands län har som roll att vara en samverkansmotor och att stödja berörda aktörer i länet. Ett av de framträdande målen är att uppnå en jämställd och jämlik medborgarservice på lika villkor och grundar sig på de mänskliga rättigheterna. Jämlikhet och jämställdhet måste omsättas i praktiken så att det säkerställs att alla – kvinnor och män, gammal och ung, oavsett etnisk eller kulturell bakgrund – får en service på lika villkor. Länsstyrelsen arbetar för att detta ska få genomslag i hela länet och alla dess verksamheter.

Under 2008 påbörjades i Västra Götalands län också en särskild process av jämställdhetsintegrering av integrationsuppdraget vilken avser att säkerställa att alla nyanlända kvinnor, män, flickor och pojkar, får en kvalitativ och likvärdig etablering.

2.2 Rapportens syfte

Som ett led i introduktionsuppdraget beslutade Länsstyrelsen i Västra Götalands län att genomföra en kartläggning av kommunernas arbete med den del av introduktionsverksamheten samhällsinformation utgör. Denna rapport är ett resultat av den kartläggningen och syftar till att ge en nulägesbild av samhällsinformationen i länet. Rapporten har vidare för avsikt att öka kunskapen om kommunernas arbete med samhällsinformationen och att skapa underlag för att utveckla interkommunal samverkan.

2.3 Tillvägagångssätt

Rapporten bygger främst på en enkät som i ett första skede skickades ut till samtliga kommuners allmänna e-postbrevlådor. Enkätens syfte var att skapa underlag för en övergripande bild av kommunernas verksamhet vad beträffar samhällsinformation till nyanlända. Till enkäten bifogades ett foljebrev där Länsstyrelsens roll i sammanhanget klargjordes, syftet med undersökningen beskrevs samt där vikten av att kommunerna besvarade enkäten poängterades. I foljebrevet framfördes även önskemålet om att enkäten skulle skickas vidare till den person inom kommunen som ansvarar för samhällsinformationen eller annan person som är väl insatt i arbetet. Det första utskicket följdes av totalt två påminnelser varav den sista var adresserad till den person som, från vår sida, antogs vara ansvarig för eller insatt i arbetet med samhällsinformation. Slutgiltiga gruppen av informanter bestod i huvudsak av flykting-/integrationssamordnare och därefter enhetschefer.

Den första enkäten utformades som en webbaserad enkät innehållande upp till 38 frågor med mestadels fasta svarsalternativ samt med inslag av så kallade öppna frågor. Vissa av frågorna eftersökte även motiveringar och orsaksförklaringar till varför kommunerna arbetar på ett visst sätt. Resultatet av enkätsvaren visas i avsnittet *Samhällsinformationen i länet – resultatredovisning*.

I syfte att få en mer ingående kunskap kring vissa av de svar som framkommit i den första enkäten skickades ett antal fördjupningsfrågor ut till de kommuner som angivit ett visst svar på de, för fördjupningen, utvalda frågorna. Dessa skickades ut via e-post till den person som besvarat den första enkäten. Resultatet av fördjupningsfrågorna visas i avsnittet *Samhällsinformationen i länet – resultatredovisning*.

I båda enkäterna efterfrågades konkret information i motsats till enskilda åsikter om samhällsinformationen och frågorna var således av informanttyp. Båda enkäterna följer som bilagor till denna rapport.

Svarsfrekvensen för den första enkäten uppgår till 88 procent. Fördjupningsfrågorna har besvarats av 75 procent av de 36 kommuner som ombads besvara någon eller samtliga av dem.

3. AKTUELLA REGLER OCH RIKTLINJER FÖR SAMHÄLLSINFORMATIONEN

Som inledningsvis poängteras saknas en gällande definition av syfte, innehåll och metod för samhällsinformationen. I följande avsnitt presenteras de riktlinjer och regler som i dagsläget är aktuella för sammanhanget.

Vissa frågor om vuxnas lärande m.m. (prop. 2005/06:148) har ett avsnitt som särskilt behandlar samhällsinformationen till nyanlända. Avsnittet präglas av normativa tankar kring målgruppen för samhällsinformationen och hur den bör vara utformad. Propositionen föreslår att kommunerna ska bära ansvar för att ge den grundläggande samhällsinformationen som tidigare ingick i sfi. Kommunerna ansvarar således tillsammans med statliga myndigheter för att individer nås av, och kan tillgodogöra sig, relevant samhällsinformation från respektive verksamhet. Regeringen understryker individens behov av att i ett tidigt skede få grundläggande samhällsinformation som har att göra med hans eller hennes omedelbara rättigheter. Vilka dessa rättigheter är preciseras inte närmare utan innehållet lämnas till kommunerna själva att utforma. Kommunerna bestämmer även själva det sätt man väljer att förmedla samhällsinformationen på. Informationen bör dock enligt regeringen ges på deltagarnas eget språk, något som betonas är en förutsättning för att tillgodogöra sig informationen. Samhällsinformationen bör vidare enligt samma proposition erbjudas alla individer som har rätt till sfi-undervisning.

Vissa frågor om vuxnas lärande mm. (Prop. 2005/06:148) är inte det enda dokument som reglerar eller anger riktlinjer för samhällsinformationen till nyanlända. De kommuner som får ersättning genom det så kallade schablonbeloppet ålägger sig enligt 11 § i Förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktningmottagande m.m. att upprätta "... ett program för utlänningens introduktion i samhället i enlighet med en skriftlig introduktionsplan som fastställs efter samråd med utlänningen." Introduktionsprogrammet, står det vidare i samma paragraf, ska för personer fyllda 16 år innehålla: "... svenskundervisning för invandrare (sfi) enligt skollagen (1985:1100), praktik i den utsträckning som är möjlig, orientering om

svenska samhällsförhållanden och svenskt samhällsliv samt information om vardagslivet i en kommun och andra liknande förhållanden.”

Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrarpolitik till integrationspolitik (Prop.1997/98:16) reglerar även den nyanlända kvinnors och mäns introduktion i allmänhet och till viss del också samhällsinformationen. I propositionen anges analogt med Förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktingmottagande m.m. att introduktionen bör innehålla orientering om svenska samhällsförhållanden och svenskt samhällsliv samt information om vardagslivet i en kommun och andra liknande förhållanden. Vidare anges att det i introduktionen bör tas hänsyn till skilda individuella behov som kan grunda sig på t.ex. ålder, kön och utbildningsbakgrund. Statliga och kommunala myndigheter bör enligt regeringens bedömning ”... *sträva efter att samhällsinformationen når alla i befolkningen oavsett etnisk bakgrund och att den är anpassad till mottagarnas skilda förutsättningar och behov.*”(Prop. 1997/98:16, s.32). Utformandet av den information den nyanlände får från skilda delar i samhället bör präglas av målet att ge den nyanlände reella möjligheter att utnyttja sina formella rättigheter. Detta, betonas i propositionen, är viktigt för att främja viljan och möjligheten till delaktighet i samhället.

Propositionen introducerar vidare allmänna riktlinjer för den framtida integrationspolitiken och fastställer att målet för politiken ska vara ”... *lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund, en samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund och en samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt och tolerans och som alla oavsett bakgrund skall vara delaktiga i och medansvariga för.*” (Prop. 1997/98:16, s.1). Propositionen anger vidare att det integrationspolitiska arbetet särskilt ska inriktas på att ge stöd till individers självförsörjning och delaktighet i samhället. Arbetet ska präglas av ett värnande av grundläggande demokratiska värden, aktivt verkande för kvinnors och mäns lika rättigheter och möjligheter samt ett förebyggande och motverkande av diskriminering, främlingsfientlighet och rasism.

4. NÅGRA RAPPORTER FRÅN ANDRA DELAR AV LANDET

På flera håll i landet har det gjorts kartläggningar och rapporter av liknande slag som den här i Västra Götalands län. I detta avsnitt presenteras kort några av dessa kartläggningar och rapporter.

4.1 Kommunalförbundet Stockholms län

Kommunalförbundet i Stockholms län genomförde intervjuer med tjänstemän verksamma inom introduktionsarbetet där resultatet visade att merparten av kommunerna erbjöd samhällsinformation till de nyanlända med beviljat uppehållstillstånd. Utformandet av och innehållet i samhällsinformationen varierar dock mellan kommunerna. Gemensamt för de flesta kommuner var önskan till interkommunal samverkan i introduktionen där samverkan kring utbildning och samhällsinformationen ansågs vara de två mest prioriterade delområdena (Wahlgren 2008).

4.3 Länsstyrelsen Skånes län

I sydöstra Skåne visade kartläggningen av samhällsinformationen att ingen av de tillfrågade kommunerna i det läget hade någon organiserad samhällsinformation. Samhällsinformationen gavs i stället vid enskilda samtal med flyktingsamordnaren i respektive kommun. I sällsynta fall delgavs individen information från externa aktörer vilka i så fall rörde sig om representanter från Arbetsförmedlingen eller hälso- och sjukvård.

I samma undersökning från Skåne efterfrågade man från berörda aktörers håll åsikter kring framtida organisering av samhällsinformationen. Viktiga aspekter som lyftes fram var exempelvis att informationen bör ges i ett tidigt skede och på modersmål, att man särskilt borde lyfta fram kvinnors och barns rättigheter, att informationen var kopplad till ett vidare sammanhang för att undvika en känsla av att särskilda regler gäller för nyanlända, att samhällsinformationen med fördel kunde ske i dialogform samt att flyktingsamordnaren inte alltid var den bäst lämpade att hålla i informationen då denne ofta upplevs som makthavare och därmed kan hämma ett öppet diskussionsklimat.

Tankar och åsikter från individer som själva ingick i ett introduktionsprogram insamlades också. Att samhällsinformationen bör ges i ett tidigt stadium och på modersmål bekräftas även av dem. Den dåvarande informationen från officiellt håll upplevdes som bristfällig och kompletterades ofta med information från släkt och vänner. Information som inte alltid stämde med verkligheten vilket tenderade att skapa frustration och en medvetenhet om individens bristande kunskap om det svenska samhället. Önskningar framfördes om utökade informationskanaler genom att komplettera föreläsningar och annan muntlig information med skriftlig. Arrangerade studiebesök med närvarande tolk nämndes också som uppskattade inslag. Sakområden man gärna vill ha belysta är framförallt arbetsmarknad, men bostäder, socialförsäkringssystemet, konsumentinformation, familjeliv, omsorg, sjukvård, kultur och fritid, utbildning, datoranvändning och rättsväsendet togs också upp. Att kombinera sfi-undervisning med en kurs i samhällsinformation sågs inte som ett problem, snarare kunde detta vara en fördel så länge de två samordnades på ett effektivt vis (Mattelin 2008).

4.2 Regional samverkan i Stockholms län

I samband med att Integrationsverket lades ner 2007 och länsstyrelserna tilldelades ett nytt operativt ansvar initierades det i Stockholms län en samrådsgrupp ledd av landshövdingen. Samrådsgruppen ville att Stockholms län skulle bli ett föredöme i sitt mottagande av nyanlända och utkristalliserade sju avgörande punkter för ett lyckat flyktingmottagande. Då samhällsinformationen ansågs utgöra en av dessa centrala punkter initierades bland annat projektet ”Regional samverkan” vilket föregicks av en grundlig förstudie med målet att genom kartläggningar och inventeringar ge en god grund till att ta fram en sammanhållen modell för samhällsinformationen i Stockholms län. Utgångspunkten var individens behov som är oberoende av kommun eller aktör. Målsättningen var vidare att skapa förutsättningar för att alla introduktionsdeltagare skulle få ta del av en gemensam, likvärdig och kvalitetssäkrad samhällsinformation.

Förstudien utmynnande bland annat i ett förslag på en modell över hur samhällsinformationen i Stockholms län skulle kunna utformas. Samhällsinformationen ska genom denna modell syfta till att lösa fyra problem vilka utgörs av att: 1) Den nyanlände saknar kunskap om sitt nya värdsamhälle; 2) Den nyanlände har inte erfarenhet och förståelse om de underliggande värderingar och normer som existerar i sitt nya värdsamhälle; 3) Den nyanlände vet inte var

han eller hon ska vända sig med sina frågor samt 4) Den nyanlände har svårt att komma i kontakt med svenskar och i ett socialt sammanhang. Modellen bygger på måldefinitioner, metoder för att mäta målen, förslag till innehåll i samhällsinformationen samt pedagogiska/metodologiska angreppssätt. Målgruppen för modellen definieras till individer som är inskriva i ett introduktionsprogram och därmed innefattas av ersättningsförordningen (1990:927). Vikten av att ta hänsyn till skilda förutsättningar som grundar sig på ålder, kön, utbildningsbakgrund samt språklig och kulturell bakgrund bland målgruppen framhävs i studien liksom det angelägna med att integrera ett jämställdhetsperspektiv för att säkerställa att alla deltagare får samma möjlighet till relevant information. Rekommendationer för bland annat introduktionshandläggare, material, examination, finansiering och utbildning av personal lämnades också i förstudien.¹

4.4 Integration Gävleborg

I syfte att effektivisera nyanlända individers introduktion och vidare utveckla introduktionen startade under 2006 en regional samverkan kring integrationen av nyanlända i Gävleborgs län. Samverkande parter bestod av elva olika myndigheter och länets samtliga tio kommuner. Projektet *Integration Gävleborg* valde bland annat att utveckla samverkan för området samhällsinformation vilket utmynnade i en för länet sammanställd samhällsinformation. Resultatet blev en webbportal där samhällsinformation nu finns på flertalet språk. Webbportalen *nyigavleborg.se* vänder sig till nyanlända inom länet samt personer som genom sitt arbete kommer i kontakt med nyanlända. Portalen tar upp delar i vardagen så som boende, hälsa, arbete och skola. Dessutom finns ett flertal länkar till andra webbplatser med samhällsinformation på svenska och andra språk.

5. BEFINTLIG SAMVERKAN I VÄSTRA GÖTALANDS LÄN.

Enligt vad som av Länsstyrelsen idag är känt finns det på delregional nivå två aktuella samarbeten kring samhällsinformationen till nyanlända. Innan vi går in på resultaten av enkäten följer här ett avsnitt som ämnar till att ge en kort inblick i dessa samarbeten i syfte att lyfta fram positiva exempel på interkommunalt samarbete.

5.1 Samverkan inom Sjuhärad

Kommunerna Borås, Bollebygd, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Vårgårda och Ulricehamn inom Sjuhärads kommunalförbund beviljades inför år 2008 medel av Migrationsverket för betydande extraordinära kostnader att användas för strukturella insatser i samband med flyktningmottagandet. Insatserna bestod i att öka den interkommunala samverkan i syfte att effektivisera mottagandet av nyanlända och deras introduktion. Projektet *Samverkan kring flyktningmottagandet* i Sjuhärad inbegriper flertalet inriktningar varav samarbetet kring samhällsinformation på hemspråk är en. Idag uppger man från Sjuhärads kommunalförbunds sida att samverkan är inledd och att man arbetar utifrån läroboken *Att öppna nya dörrar* och handboken med samma namn. Materialet är ett resultat av ett projekt finansierat av Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Europeiska socialfonden och Göteborgs stad.

---

¹ För en exakt beskrivning av modellen se: Pergelius, Linda (2008), *Förstudie: Regional samhällsinformation i Stockholms län*.

5.2 Samverkan inom Skaraborg

Elva av totalt 15 kommuner inom delregionen Skaraborg ingår sedan 2008 i en samverkansgrupp med syfte att förbättra introduktionen för nyanlända. Till en början bestod arbetet av tre skilda projekt av vilka samverkan kring samhällsinformation på modersmål ingick i ett av delprojekten finansierade av Migrationsverkets strukturella medel. Samverkansarbetet går under namnet *Bättre introduktion genom regional samverkan för nyanlända i Skaraborg* och de kommuner som är delaktiga är: Essunga, Götene, Grästorp, Hjo, Lidköping, Mariestad, Skara, Skövde, Tibro, Falköping och Vara. Även här utgår man i samhällsinformationen från materialet *Att öppna nya dörrar*. Kurserna på modersmål hålls på tre utbildningsorter. Vara och Mariestad bedriver samhällsinformation på arabiska och Falköping på arabiska, somaliska och kurdiska.

6. SAMHÄLLSINFORMATIONEN I LÄNET – RESULTATREDOVISNING

I det här avsnittet presenteras resultatet som enkäten om samhällsinformation till nyanlända lade grunden för. Enkäten bestod av upp till 36 frågor som var fördelade över fyra block vilka alla ansågs utgöra en grundförutsättning för att ge en övergripande bild av den samhällsinformation som förmedlas i länet.

Resultaten baseras på de svar som 43 av länets 49 kommuner angivit.² Svarefrekvensen för enkäten är således 88 procent vilket i sammanhanget måste anses vara en hög siffra som ger legitim grund för rapporten. En första utgallring visar att 40 av länets kommuner själva erbjuder samhällsinformation i någon utsträckning. De resterande tre kommunerna har av skilda skäl uppgett att ingen samhällsinformation bedrivs och att de nyanlända inte heller erbjuds samhällsinformation i någon annan kommun.

Inledningsvis understryks vikten av att ha förståelse för att kommunerna arbetar utifrån skilda möjligheter och resurser. Ekonomiska resurser spelar en avgörande roll för verksamhetens omfattning vad avser till exempel förmåga att erbjuda mer eller mindre omfattande samhällsinformation, både vad gäller tid och innehåll. Geografisk närhet kan underlätta för vissa kommuner att bedriva samverkan liksom tradition kring samverkan inom andra områden. Några av dessa tankar bekräftas genom att många kommuner uppger att de är en liten kommun med ett litet mottagande och därmed begränsade i sina möjligheter att erbjuda en samhällsinformation i samma utsträckning som större kommuner kan.

Med tanke på att det i slutändan är individerna själva som påverkas av kommunens resurser och därmed löper risk att inte erbjudas en likvärdig introduktion som individer i en annan kommun erbjuds, är det viktigt att möjligheterna till interkommunal samverkan ses över och utnyttjas optimalt. På så sätt kommer man närmare målet om en introduktion lika för alla, oavsett värdkommun. Samtidigt kan det finnas positiva ekonomiska implikationer till följd av samarbeten kommunerna emellan.

6.1 Den kommunala organiseringen av samhällsinformationen

I det här blocket eftersöktes information kring organisatoriska delar av samhällsinformationen. Frågor ställdes i syfte att utreda var kommunerna administrativt handhar samhällsinformationen, om samhällsinformationen är särskild från sfi samt graden av samverkan inom länet och samverkan med andra aktörer. Fördelarna med interkommunal samverkan lyfts tydligt fram i blocket. Det faktum att flera kommuner fortfarande har samhällsinformationen som ett integrerat moment i sfi-undervisningen kommenteras och jämförs med tvärtom gällande regler.

Inget tydligt mönster går att skönja i var kommunerna valt att lägga ansvaret organisatoriskt för samhällsinformationen. Av de varierande svaren framgår att samhällsinformationen bland annat ligger under olika nämnder eller förvaltningar så som socialförvaltning, integrationsenhet och utbildningsförvaltning.

---

² Följande kommuner har inte besvarat enkäten: Alingsås, Tanum, Strömstad, Tidaholm, Hjo och Karlsborg.

6.1.1 Samverkan mellan kommuner samt med externa aktörer

Drygt hälften (52 procent) av kommunerna anger att de samverkar med en annan kommun inom något område för samhällsinformationen. Vanligaste samverkansområdet uppges vara samhällsinformation på modersmål.

Av de kommuner som inte samverkar med en annan kommun skulle 78 procent vilja det. Tillfällen eller områden som nämns som önskvärda att samarbeta kring är bland annat i situationer då externa aktörer är inblandade, då samhällsinformationen behöver anpassas till olika slags funktionsnedsättningar eller vid tillfällen då demokrati och värdegrundfrågor diskuteras. Av svaren framgår att samarbete på flera håll i länet är under uppbyggnad, däribland mellan Partille, Lerum och Alingsås samt mellan grannkommunerna Ale, Kungälv, Stenungsund och Lilla Edet.

Något intressant som framkommer är att definitionen av samverkan på flera håll verkar variera. Det finns tillfällen då en kommun uppgett samverkan med en kommun som å sin sida inte uppgett samverkan med samma kommun. Frågan väcks i dessa fall om det verkligen handlar om ömsedig samverkan. Det kan också handla om att vissa kommuner upplåter platser som andra kommuner köper i syfte att erbjuda individer samhällsinformation i den upplåtande kommunen. I detta fall bör det benämnas som samverkan även om utbytet kommunerna emellan utgörs av olika saker.

Bollebygds kommun har med hänsyn till sina knappa resurser och relativt småskaliga mottagande, skapat ett system för samhällsinformationen som visar på hur interkommunal samverkan kan gå till. Samhällsinformationen sker på detta sätt formellt genom interkommunal samverkan i det att kommunen köper platser hos Göteborg och Borås. Parallellt med att deltagarna får sin samhällsinformation i annan kommun anordnar man på lokal nivå i Bollebygd dialoggrupper där deltagarna får möjlighet att reflektera kring, diskutera vidare och ställa frågor om det som framkommit under informationstillfällena i Göteborg eller Borås.

I *Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrapolitik till integrationspolitik* (prop. 1997/98:16) uttrycks tydligt att en viktig förutsättning för att en effektiv och individuell introduktion med positiva resultat ska komma till stånd är att kommunerna samverkar med andra aktörer, kommuner och myndigheter. Kommunerna har enligt propositionen ett särskilt ansvar för att samverkan blir verklighet. Den relativt låga interkommunala samverkan torde kunna utvecklas inom länet. Här skulle Länsstyrelsen kunna bidra till att stödja och utveckla samverkan i länet i och med egenskapen som en samverkansmotor i länet.

Även om samverkan mellan kommunerna enligt enkätsvaren inte var särskilt utbredd uppmålas en mycket positiv bild av den samverkan som finns mellan kommunerna och andra myndigheter samt mellan kommunerna och föreningslivet i Västra Götalands län.

Med undantag av en kommun uppger samtliga kommuner samverkan med externa aktörer inom ramen för samhällsinformationen. På nästa sida presenteras översiktligt uppgivna externa aktörer som deltar i samhällsinformationen.

Mest frekventa aktörer uppges vara representanter från:

Arbetsförmedlingen

Försäkringskassan

Skatteverket

Hälso- och sjukvård

Frivilligorganisationer och föreningsliv (Främst representanter från Röda Korset tillsammans med lokala idrottsföreningar.)

Andra nämnda informationskällor är bland annat:

Biblioteket

Privata näringslivet

Kvinnjourer

Barn- och äldreomsorgen

Studieförbund

Fackförbund

6.1.2 Hur samhällsinformationen bedrivs

Nästan samtliga kommuner anger att samhällsinformationen bedrivs i kommunal regi eller i kommunal regi kombinerat med annan regi. I de fall andra aktörer är inblandade nämns ABF (Arbetarnas bildningsförbund) som den mest frekventa aktören.

Tjugofem procent av alla tillfrågade anger att samhällsinformationen är integrerad i sfi-undervisningen och därmed inte utgör en självständig del i introduktionsprogrammet.

Med tanke på att samhällsinformationen tydligt lyfts ut ur läroplanen för sfi måste denna siffra anses vara förvånansvärt hög. Vissa kommuner har lämnat en beskrivning av på vilket sätt man integrerat de båda ämnena och vanligt förekommande är att man inom ramen för sfi-undervisningen bjuder in externa aktörer från exempelvis polis, försäkringskassa eller arbetsförmedling i syfte att delge myndighetsinformation. Dessa besök med ibland förekommande uppföljning och diskussion i grupp efteråt, utgör i de fallen den samhällsinformation individerna får. Andra kommuner anger att man genom undervisningen i det svenska språket samtidigt lär sig om svenska samhällsförhållanden. Något som förvisso inte är oförenligt med reglerna kring sfi, men däremot stridande mot de, från nationellt håll, rekommendationer som ändå finns om en samhällsinformation avskild från sfi.

6.2 Samhällsinformatörerna

I följande block kommer resultat baserade på frågor rörande samhällsinformatörerna att beskrivas. Aspekter som tas upp är den eventuella problematiken med att flykting-/integrationssamordnare förmedlar samhällsinformationen då de kan upplevas som makthavare, samhällsinformatörernas utbildningsgrad och möjlighet till fortbildning. Fördelen med att ha samhällsinformatörer som representeras av båda könen lyfts också.

Med begreppet samhällsinformatörer avses här personer som i någon utsträckning förmedlar samhällsinformation. Benämning på rollen kan variera, till exempel används synonymt med samhällsinformatörer i andra fall lärare, samhällskunskapslärare eller samtalsledare etcetera.

6.2.1 Vem som förmedlar samhällsinformationen

En majoritet av kommunerna anger att samhällsinformationen förmedlas av flera personer. Vanligt är att förmedlingen görs av både interna och externa aktörer bestående av flykting-/introduktionssamordnaren, lärare, samhällsinformatörer eller andra anställda inom

introduktionsverksamheterna samt inbjudna föreläsare från myndigheter, organisationer och andra aktörer kommunerna samarbetar med.

Som går att utläsa av enkätsvaren är det alltså vanligt att de interna samhällsinformatörerna utgörs av flykting-/introduktionssamordnare eller liknande. I sammanhanget bör det faktum att flykting-/introduktionssamordnaren kan upplevas som makthavare belysas. I värsta fall skulle det kunna hämma ett öppet diskussionsklimat. Det är problematiskt att samma person som hanterar individers ekonomiska ersättning samtidigt bedriver samtal kring känsliga värderingsfrågor. Denna aspekt är även något som i rapporten från Länsstyrelsen i Skåne påtalas av aktörer verksamma inom samhällsinformationen i sydöstra Skåne (Mattelin 2008).

Diagram 1 ger en uppfattning om samhällsinformatörernas utbildningsgrad och andra egenskaper. Läsaren bör vara medveten om att informanten kan ha svårt att uppskatta de efterfrågade egenskaperna hos externa aktörer.

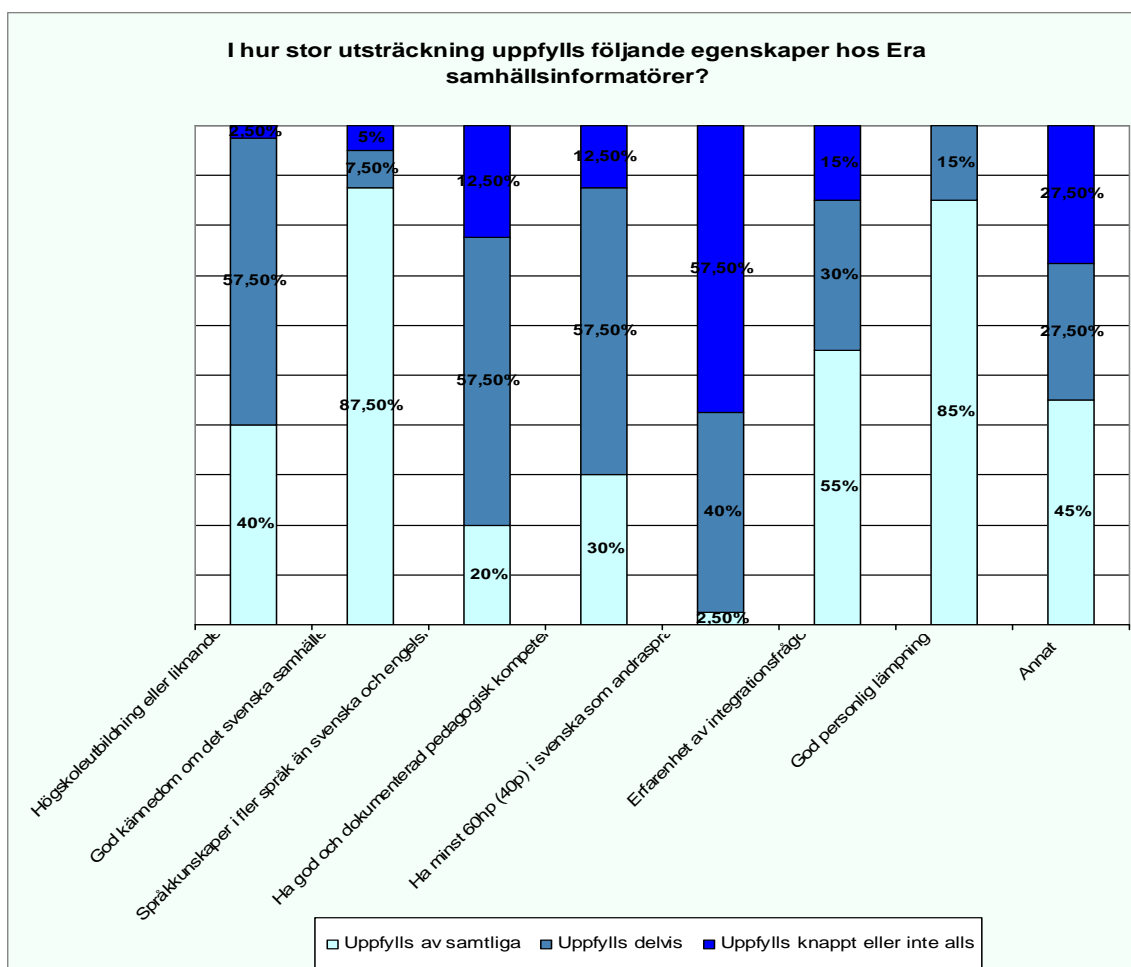

Diagram 1. Utbildningsgrad och egenskaper hos samhällsinformatörerna.

Under kategorin *annat* lyfter många kommuner fram samhällsinformatörernas interkulturella kompetens och erfarenheter från att själv ha invandrat till Sverige.

Synonymt med vad många kommuner poängterar uppger även den statliga utredningen *Etablering i Sverige – möjligheter för individ och samhälle* (SOU 2003:75) att dubbel språk- och kulturkompetens bland de personer som informerar och leder diskussioner ofta är en

förutsättning för att kunna bedriva meningsfulla samtal kring värderingsfrågor. Dessa personer kan fungera som broar mellan två skilda kulturer som möts.

På liknande sätt kan vikten av att ha samhällsinformatörer av skilda kön förstås. I materialet *Att öppna nya dörrar* som Länsstyrelsen i Västra Götaland varit med om att ta fram finns rekommendationer om att samhällsinformatörerna bör arbeta i par bestående av en representant av varje kön.

Resultatet av kartläggningen visar att samhällsinformatörerna i majoritet utgörs av kvinnor med några få undantag där män är i majoritet. Av de 53 procent som uppger att det inte finns en 40-60 procentig jämn könsfördelning bland samhällsinformatörerna uppger 90 procent att kvinnor är överrepresenterade. Av förståeliga skäl är det för många kommuner med knappa resurser omöjligt att ha två personer som informerar, men det är ändå värt att notera.

6.2.2 Samhällsinformatörernas fortbildning

Med tanke på att samhället förändras och utvecklas kontinuerligt och att innehållet i samhällsinformationen bör spegla denna utveckling efterfrågades information kring samhällsinformatörernas tillgång till fortbildning.

I 32 procent av fallen uppger kommunerna att man kontinuerligt fortbildar sina samhällsinformatörer. Fortbildningen sker enligt kommunerna efter behov eller vid fasta tillfällen några gånger per termin eller år.

Att innehållet speglar samhällets utveckling är som framhållit allmänt viktigt. Innehållet i samhällsinformationen kan också behöva anpassas till rådande flyktingströmmar eftersom behovet av specifik information kan skifta beroende på de nyanländas ursprungsland.

Syftet med samhällsinformationen och dess innehåll liksom metoder för informationsförmedlingen är således en fråga som det kontinuerligt bör samtalas kring.

6.3 Deltagarna i samhällsinformationen

Detta tredje block sammanfattar resultatet av frågorna ställda kring deltagarna i samhällsinformationen. En diskussion förs kring vem som erbjuds samhällsinformation i jämförelse med vem som skulle behöva erbjudas samhällsinformation. Vikten av att i ett tidigt skede få ta del av samhällsinformationen lyfts också fram. Vidare problematiseras det faktum att vissa deltagare kan tvingas avstå från samhällsinformationen då ordnad barnomsorg inte alltid finns tillgänglig. Med bakgrund av att så många kommuner saknar könsuppdelad statistik över deltagarna betonas slutligen vikten av att använda sig av könsuppdelad statistik i syfte att säkerställa att kvinnor och män synliggörs i arbetet.

6.3.1 Vem som erbjuds samhällsinformation

Som inledningsvis berörts ställs som ett av kraven för att få ersättning enligt ersättningsförordningen att kommunerna erbjuder den nyanlände individen orienteringen om svenska samhällsförhållanden, svenskt samhällsliv och vardagslivet i en kommun. I *Vissa frågor om vuxnas lärande* (prop. 2005/06:148) framhålls även fördelen med att erbjuda alla nyanlända samhällsinformation då samhällsinformationen utgör ett viktigt moment i kvinnors och mäns integrering i samhället.

Inom länet uppger 13 kommuner (drygt 32 procent) att alla nyanlända, jämförelsevis med endast de som innefattas av ersättningsförordningen, erbjuds möjligheten att ta del av samhällsinformationen. Av dessa 13 uppger kommunerna Essunga, Grästorp, Uddevalla, Mellerud, Öckerö, Trollhättan, Skara, Partille och Gullspång att man inom kommunen också arbetar *aktivt* med att erbjuda alla till kommunen nyanlända med utländsk härkomst samhällsinformation.

6.3.2 Väntetid innan samhällsinformationen ges

Vad gäller individers väntetid för påbörjad samhällsinformation skiljer sig svaren mycket mellan kommunerna. Drygt 32 procent av kommunerna anger att man inte har någon väntetid alls medan resterande kommuner uppger att väntetiden uppgår till allt mellan två veckor och ett år. I kommunerna Ulricehamn och Lerum sker intaget löpande och individen tar vid där gruppen befinner sig i programmet och fortsätter sedan tills gruppen är tillbaka på det område individen tog vid. Några kommuner däribland Lilla Edet, Härryda och Grästorp har svarat att individuell samhällsinformation ges omgående men att väntetiden för deltagande i grupp kan existera.

6.3.3 Tillgång till ordnad barnomsorg

För att säkerställa att ingen förälder tvingas utebli från samhällsinformationen på grund av avsaknad av barnomsorg efterfrågades även i enkäten tillgången till omsorg av barn.

Sjuttio procent av kommunerna uppger att deltagarna har tillgång till barnomsorg. För några kommuner som bara har ett mottagande av ensamkommande barn var frågan inte aktuell. Dessa kommuner uppgår dock till ett fåtal varvid resultatet ändå kan tolkas som att nyanlända kvinnor och män potentiellt kan tvingas avstå från samhällsinformationen på grund av ansvar för barn.

Studier visar att en av anledningarna till färre introduktionsinsatser kommer kvinnor tillgodo än män, är att en otillgänglig barnomsorg leder till att kvinnorna, som traditionellt är de som tar hand om barnen, får försenad introduktionsstart (Integrationsverket 2007). Ett system för att säkerställa att även föräldralediga kvinnor och män får ta del av samhällsinformationen bör också ordnas. Exempelvis genom att samhällsinformation förmedlas i en så kallad öppen verksamhet så som Öppna förskolan eller liknande där samhällsinformationen kan förmedlas parallellt med aktiviteter för barn. Ett annat alternativ är att göra tillgången till samhällsinformation mer flexibel genom att den erbjuds både dag- och kvällstid.

6.3.4 Andelen kvinnliga och manliga deltagare

I kartläggning efterfrågades information om avspeglingen av andelen kvinnor respektive män bland deltagarna i samhällsinformationen var proportionerlig med andelen kvinnor och män som har möjlighet att få samhällsinformation i kommunen. Svaret var att avspeglingen i 45 procent av fallen var proportionerlig. Anmärkningsvärt är dock att 50 procent av de tillfrågade kommunerna uppger att ingen könsuppdelad statistik över deltagarna finns.

I syfte att belysa eventuella skillnader och likheter mot bakgrunden kön är könsuppdelad statistik ett avgörande medel. Könsuppdelad statistik är därmed en grundläggande del i säkerställandet av att både kvinnor och män blir synliggjorda i aktuell verksamhet. Statistiska centralbyrån (SCB) poängterar att könsuppdelad statistik på individnivå är en förutsättning för ett arbete som präglas av ett jämställdhetsperspektiv och hänvisar vidare till Förordningen (2001:100) om den officiella statistiken som enligt 14 § stadgar att *”individbaserad statistik skall vara uppdelad efter kön om det inte finns särskilda skäl mot detta”*.

6.4 Samhällsinformationens upplägg och innehåll

Det fjärde och sista blocket behandlar den information som framkommit om samhällsinformationens upplägg och innehåll. Det faktum att kunskapen om jämställdhetsbegreppets innebörd på flera håll är bristfällig problematiseras. Likaså att omfattningen av tid som deltagare får samhällsinformation skiljer sig stort mellan kommunerna. Blocket presenterar även information om tider, språk och förmedlingssätt genom vilka samhällsinformationen ges. Om samhällsinformationen är individanpassad med hänsyn till deltagares skilda behov diskuteras. Gruppsammansättningen i samhällsinformationen belyses utifrån företeelsen att dela in grupperna efter kön. Avdrag från ersättning diskuteras också i frågan om frånvaro liksom deltagarnas möjlighet att påverka innehållet i samhällsinformationen. Slutligen följer ett avsnitt om innehållet i samhällsinformationen. En första övergripande uppfattning om vad kommunerna valt att informera om ges. Fördjupande inslag om innehållet i och syftet för vissa ämnen som informeras om presenteras och diskuteras.

6.4.1 Mål för samhällsinformationen

En majoritet av kommunerna i länet har inga generella mål för vilken samhällsinformation som ska förmedlas. Bland de kommuner som har en målbeskrivning verkar denna vara av relativt generell karaktär där det övergripande målet grundar sig i någon slags tanke om att skapa förutsättningar till individens deltagande i samhället där kunskap om konkret fakta samt om svenska normer och värderingar framhålls som viktiga komponenter. På vissa håll ämnar även samhällsinformationen till att ge fördjupade språkkunskaper.

6.4.2 Beaktandet av jämställdhetsperspektivet i utformandet av samhällsinformationen

Ett tydligt och viktigt mål för hela introduktionsarbetet bör vara att jämställdhetsperspektivet genomsyrar alla delar av arbetet. Genom att synliggöra kvinnor och män och vara vaksam för vilka skilda behov kategorin kön kan ge upphov till kommer man närmare målet om en medborgarservice på lika villkor och en introduktion som möjliggör aktivt deltagande i samhället för alla, oberoende av kön.

Jämställdhetsintegrering är den huvudsakliga strategi som av bland andra regeringen används för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Strategin är vedertagen i Sverige så väl som EU och FN och syftar till att införliva ett jämställdhetsperspektiv inom alla verksamhetsområden och samhällsnivåer. Att jämställdhetsintegrera en verksamhet avser "(om)organisering, förbättring, utveckling och utvärdering av beslutsprocesser så att ett jämställdhetsperspektiv införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet"³. Detta innebär kort att:

- Olika förhållanden och villkor för kvinnor och män synliggörs.
- Varje fråga som berör individer ska prövas ur ett jämställdhetsperspektiv.
- Konsekvenserna av hur förändringar kan tänkas utfalla för kvinnor respektive män analyseras (www.skl.se).

För att införliva ett jämställdhetsperspektiv krävs förutom riktlinjer, strategier och uppföljningar även en förståelse för vad jämställdhet mellan kvinnor och män är. Initialt är förståelsen för att jämställdhet är ett kunskapsområde som därmed kräver utbildning

---

³ Definitionen är formulerad av Europarådet.

avgörande. Jämställdhet kommer således inte ”naturligt”, något som många kommuner angett som förklaring till på vilket sätt man i frågorna i diagram 2 och 3 har implementerat ett jämställdhetsperspektiv.

Svaret på frågan i diagram 3 är på ett avgörande vis beroende av svaret på frågan i diagram 2. För att aktivt arbeta för att kvinnor och män ska ha samma rätt och möjligheter att vara aktiva samhällsmedborgare krävs beaktandet av ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten.

Arton kommuner (diagram 2) anger att ingen hänsyn tas till jämställdhetsperspektivet i utformandet av samhällsinformationen. En majoritet har som förklaring till detta sagt att ett jämställdhetsperspektiv inte är nödvändigt i utformandet av samhällsinformationen eller att alla behandlas lika och att det därmed inte är nödvändigt att tillämpa ett jämställdhetsperspektiv.

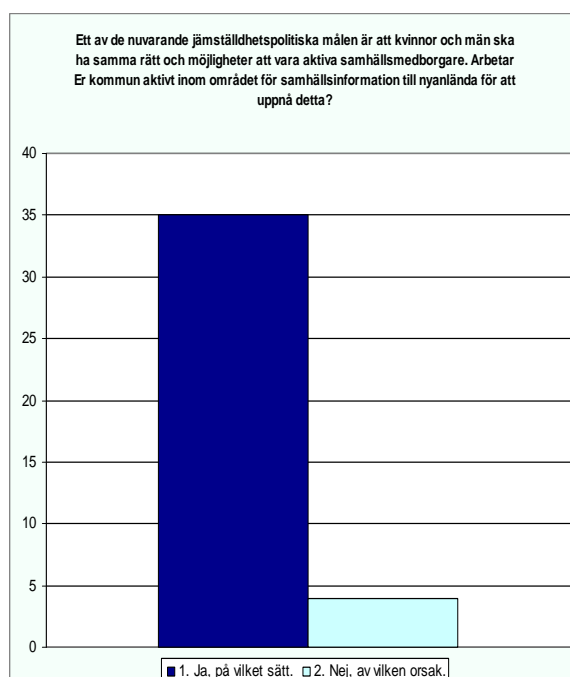
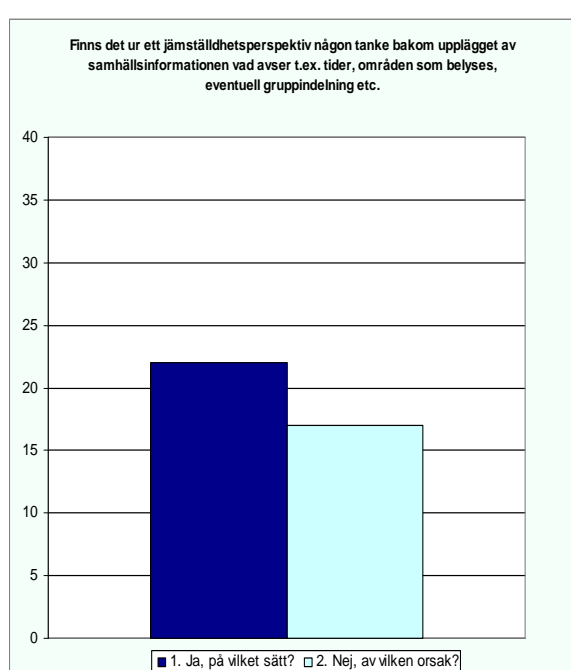

Diagram 2. Beaktandet av jämställdhetsperspektivet.

Diagram 3. Aktivt arbete för jämställdhetspolitiska mål.

I och med förståelsen för att jämställdhetsfrågor är ett kunskapsområde som förutom, det givna; kunskap, kräver strategier och uppföljningar blir det svårt att hävda att alla behandlas lika. Likabehandling måste säkerställas genom en grundlig jämställdhetsanalys av hela verksamheten – från utformandet av till innehållet i samhällsinformationen.

Med bakgrund av den betonade vikten av att ha faktisk jämställdhets- och/eller genuskunskaper föranledde detta följdfrågor som gick ut till de kommuner som svarat att de tillämpat ett jämställdhetsperspektiv i utformningen av samhällsinformationen. Därtill tillfrågades informanterna om det inom kommunen finns en formell strategi för att främja ett jämställdhetsperspektiv.

En överväldigande majoritet av svaren visar att de som arbetar med samhällsinformationen inte har fått utbildning i frågor som rör jämställdhet. Två kommuner svarar att personer som arbetar med samhällsinformationen fått utbildning men preciserar inte närmare vad denna

utbildning innehållit. En kommun anger att det ingår som grundutbildning hos alla i personalen.

Ingen av kommunerna uppger att det finns en formell strategi för att främja ett jämställdhetsperspektiv inom ramen för samhällsinformationen. Ett antal kommuner hänvisar till kommunens övergripande jämställdhetsplan. En jämställdhetsplan är dock något som rör personalen på en arbetsplats. Kravet på en jämställdhetsplan hos arbetsgivare är ett resultat av den före detta Jämställdhetslagen (numera Diskrimineringslagen) och syftar till att förbättra kvinnors villkor på arbetsmarknaden. Den har således inget med i det här fallet, kommunens arbete gentemot medborgarna att göra.

6.4.3 Samhällsinformationens omfattning

Samhällsinformationen anordnas i 70 procent av fallen som en kurs med flera tillfällen. Antalet timmar utspritt på antalet tillfällen som kursen uppgår i varierar stort mellan de tillfrågade varvid ett medelvärde på 60 timmar samhällsinformation per individ inte säger särskilt mycket. Dock kan man genom värdena i tabell 1 få en klarare bild av variationen.

Medelvärde	60 h/individ
Medianvärde	32 h/individ
Maxvärde	300 h/individ
Minimumvärde	12 h/individ

Tabell 1. Totala antalet timmar samhällsinformation/individ. N=20

Tabellen visar siffror uträknade utifrån de tidsuppgifter som 20 kommuner angett. Frågan blir om det är möjligt att trots den stora variationen i tid erbjuda alla individer en likvärdig samhällsinformation.

Några kommuner uppger även här att samhällsinformationen ges inom ramen för sfi och därmed är svår att mäta den exakta omfattningen av.

De kommuner som angett att samhällsinformationen inte anordnas som en kurs med flera tillfällen verkar ha mer ad hoc-inriktade lösningar där enskilda behov tillgodoses så gott det går eller där information ges vid enstaka tillfällen. Om det inte finns en etablerad rutin för det som ska informeras om finns det risk för att den information individen får kan bli godtycklig. Säkerställas bör vem som får information och vad som informeras om. Om inte riskerar individen gå miste om viktig information som för stunden inte ansågs relevant utifrån de områden information efterfrågades. I planeringen av samhällsinformationen bör hänsyn tas till att individen i framtiden kan ha behov av samhällsinformation personen för stunden inte efterfrågade.

6.4.4 Språket som samhällsinformationen förmedlas på

Riktlinjerna för samhällsinformationen framhåller att den i ett initialt skede bör förmedlas på deltagarnas modersmål då det kan vara en förutsättning för att säkerställa att deltagarna inte bara får informationen utan även tillgodogör sig den. Självklart kan en samhällsinformation på svenska vara bra i syfte att lära sig det svenska språket samt viktiga termer och begrepp, men det bör säkerställas att deltagarna också förstår vad de får information om för att undvika missförstånd. Kombinationen av samhällsinformation på modersmål i ett första skede och på svenska i ett avslutande skede är även det ett alternativ som både tillfredsställer syftet med

tillgodogörande och lärandet i svenska språket. Följande diagram (diagram 4 och 5) visar på de vanligaste sätten att inom länet förmedla samhällsinformation vad avser språket.

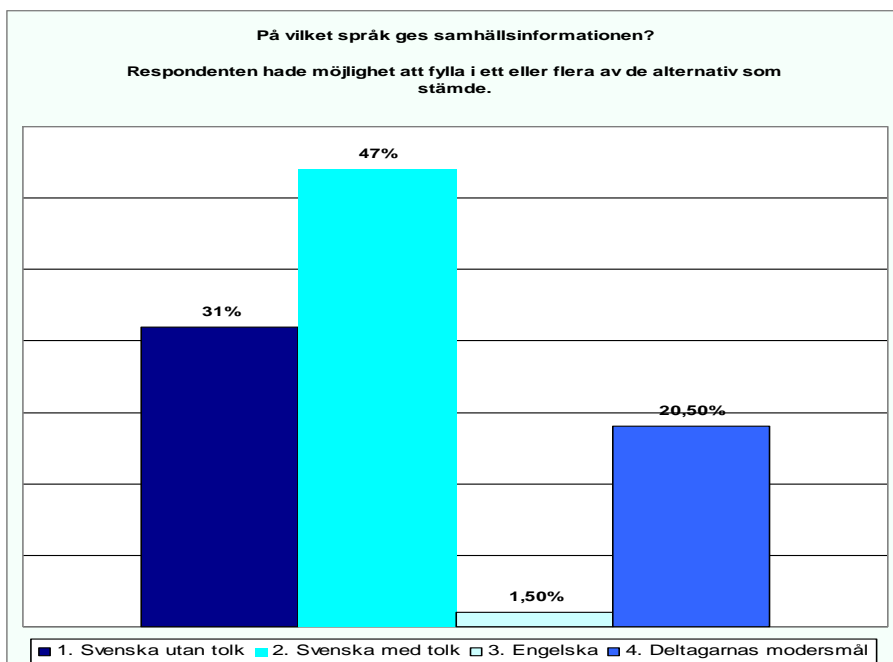

Diagram 4. Språk som samhällsinformationen förmedlas på.

Sju kommuner anger att samhällsinformationen förmedlas genom alla de tre alternativen svenska med och utan tolk samt deltagarnas modersmål (diagram 4). Inkluderat dessa 7 kommuner uppger totalt 14 kommuner att samhällsinformationen förmedlas på deltagarnas modersmål.

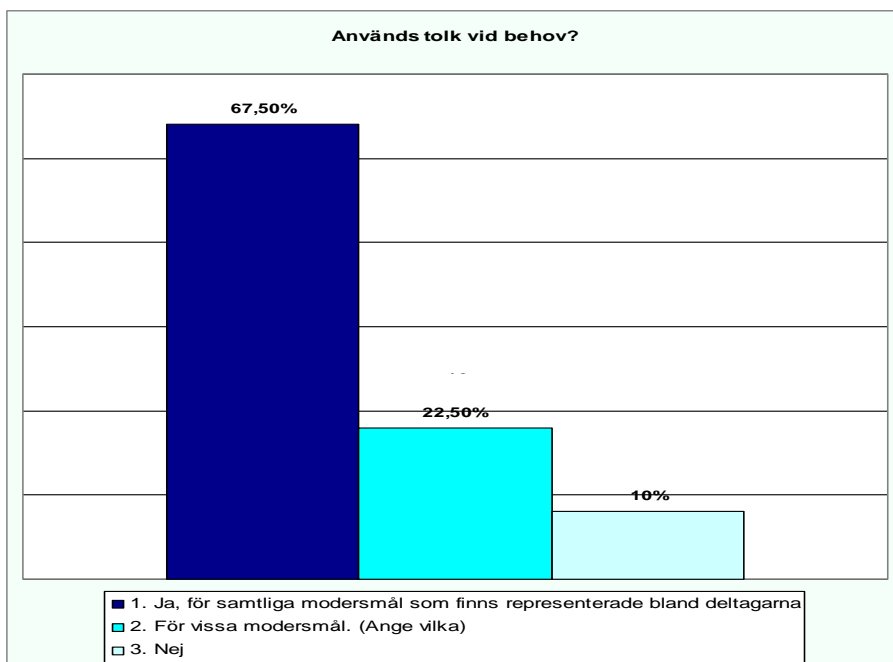

Diagram 5. Användning av tolk.

Diagram 5 visar användningsfrekvensen av tolk vid behov. Av de 4 kommuner som uppgett att man inte använder sig av tolk har 3 uppgett att man i frågan kring vilket språk samhällsinformationen erbjuds (diagram 4), förmedlar samhällsinformationen på svenska utan tolk.

6.4.5 Individanpassad samhällsinformation

I de regelverk och riktlinjer som finns för nyanländas introduktion statueras tydligt att hänsyn bör tas till individers skilda behov som grundar sig på till exempel funktionsnedsättning, utbildningsbakgrund, kön eller ålder. Att ta hänsyn till detta utgör en elementär förutsättning i strävan efter en samhällsinformation som når alla. Med anledning av det var det i kartläggningen intressant att titta på om man inom kommunerna har utformat samhällsinformationen i beaktande med deltagarnas potentiellt skilda behov. Diagram 6 och 7 visar hur vanligt det är att man inom ramen för samhällsinformation tagit hänsyn till vissa av deltagarnas skilda förutsättningar baserat på förutsättningar och förkunskaper.

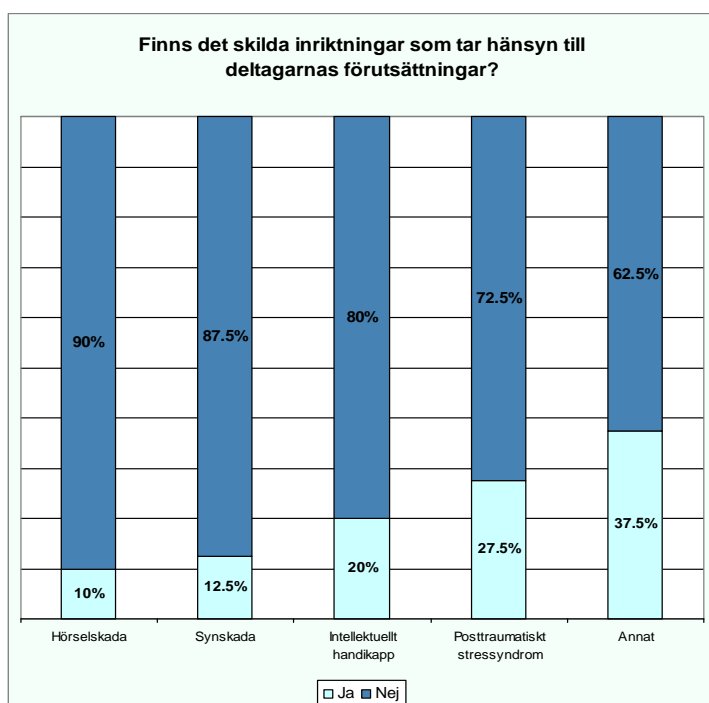

Diagram 6. Individanpassning efter förutsättningar.

Kategorin *annat* är på många sätt missvisande då många av respondenterna här tagit tillfället att kommentera sina svar för de andra kategorierna. Till exempel framhålls att man i situationer då särskilda behov behöver tillgodoses söker bemöta dessa efter bästa förmåga men att ingen formell strategi finns. Vidare har flera informanter angett att samhällsinformationen anpassar efter språknivå, något som under diagram 7 diskuteras mer.

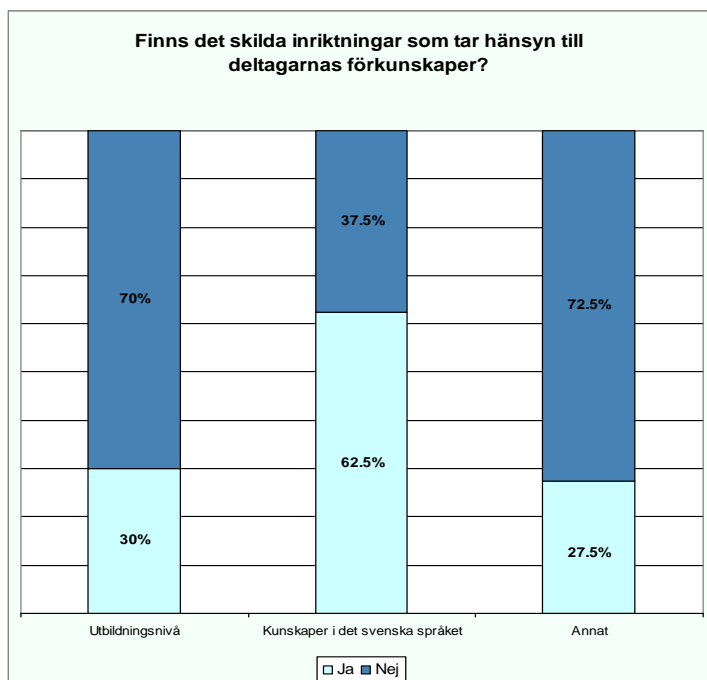

Diagram 7. Individanpassning efter förkunskaper.

I fyra kommuner uppges att samhällsinformationen anpassas efter samtliga skilda förutsättningar i både diagram 6 och 7. Bland kommentarerna går det bland annat att se att en kommun poängterar att det finns krav på att introduktionsprogrammet anpassas efter individuella förutsättningar och att det inom kommunen finns hjälpmedel utformade för individer i syfte att de ska kunna delta i ordinarie program.

Det är av vikt att poängtera att man genom svarsresultaten endast får en första inblick i om kommunerna anpassar samhällsinformationen utifrån kategorierna i diagram 6 och 7. Hur och i vilket utsträckning man anpassat samhällsinformationen är således inte känd.

6.4.6 Tider och förmedlingssätt

Den i särklass vanligaste tiden att förmedla samhällsinformation är under dagtid (8-16). I kommunerna Bollebygd, Göteborg, Trollhättan och Tjörn pågår aktivitet både dag och kvällstid. Flexibla tider under vilka samhällsinformationen erbjuds torde möjliggöra för fler individer att delta.

Som kan utläsas av diagram 8 är föreläsningar det förmedlingsalternativ som är vanligast för samhällsinformationen. Av de 34 kommuner som bland annat använder sig av föreläsningar anger 27 respektive 28 kommuner att de även använder sig av gruppdiallog samt studiebesök i sitt arbete att sprida samhällsinformation.

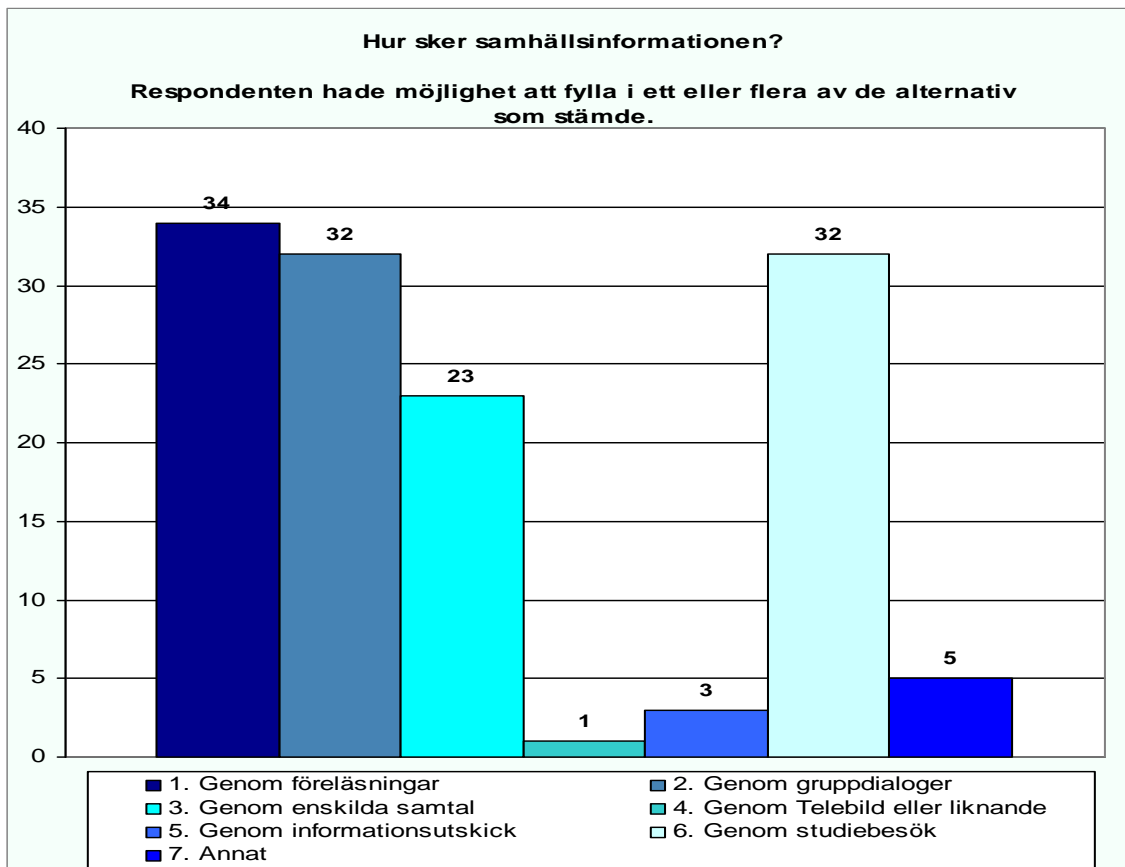

Diagram 8. Hur samhällsinformationen förmedlas.

Siffrorna i diagram 8 anger antalet kommuner som fyllt i respektive svarsalternativ. I kategorin *annat* uppges bland annat att Ulricehamns kommun använder hemuppgifter som ett inslag. Orusts och Trollhättans kommun anordnar även rundturer och utflykter.

Vilken pedagogik som är bäst lämpad för samhällsinformation är inte vår uppgift här att avgöra, däremot är det möjligt att en kombination av flertalet utlärningsmetoder är bra. Tilläggas bör dock att samhällsinformationen inte ensamt bör ges utifrån ett top-down perspektiv där deltagaren ses som endast mottagare av information. Snarare kan ett bottom-up perspektiv vara positivt att tillämpa i syfte att skapa ömsesidig dialog. Precis som i diskussionen kring slumpmässiga inslag av samhällsinformation baserat på behov hos individen, riskerar enskilda samtal att bli något godtyckligt. En eventuell risk är att individerna endast får information kring områden de själva efterfrågar och därmed går miste om viktig information som i framtiden kanske visar sig vara nödvändig att ha.

6.4.7 Gruppsammansättningar

I kartläggningen ville vi även se hur pass frekvent man inom kommunerna delade in deltagarna i grupper efter kön då vissa områden informerades om och samtalades kring. Resultatet visar att 25 procent av kommunerna ibland tillämpar könsuppdelade grupper.

För att få ingående insikt i kommunernas syfte och orsak till gruppindelningen föranledde detta resultat ett fördjupande inslag. Genom fölfrågor som skickades ut till de kommuner som angett att gruppindelning efter kön existerade förvärvades mer kunskap om arbetet med könsuppdelade grupper.

Gruppindelning efter kön är ett resultat av ett medvetet förbestämt handlande i de flesta fallen, någon kommun anger också att man i samråd med deltagarna delat in gruppen efter kön. Att dela in gruppen efter samråd är i sammanhanget att föredra. På så sätt undviks att gruppen delas in slentrianmässigt för att det i förhand finns en föreställning att deltagarna önskar det.

Syftet med könsindelade grupper har genomgående enligt de svarande varit att skapa en större öppenhet och därigenom en vilja att från deltagarnas sida medverka i diskussionen. Kommunerna uttrycker att de kvinnliga deltagarna i samhällsinformationen på ett mer öppet sätt kan tala om områden relaterade till exempelvis sex och samlevnad, graviditet och förlossning. I en kommun har det även anordnats föräldragrupper med pappor i syfte att stärka dem i papprollen.

Vad som informeras och samtalas om vid de tillfällena gruppen är uppdelad skiftar mellan kommunerna. I några fall utgår samtalen från samma saker men att diskussionen som följer ofta blir olik medan andra kommuner uppger att särskild information som enligt kommunen endast berör ett av könen diskuteras.

Vilka frågor som endast rör ett av könen är en aspekt som är värd att undersöka närmare. Genom att anta att vissa frågor endast rör ett kön förutsätts en homogen åsikt inom gruppen. Länsstyrelsen är inte främmande inför användningen av könsindelade grupper i syfte att främja ett öppet diskussionsklimat. I sammanhanget bör däremot understrykas vikten av att samhällsinformatörerna innehar stor kunskap kring området jämställdhet och genus. Risker är annars att tanken med könsindelade grupper blir kontraproduktivt och i värsta fall cementerar stereotypa könsroller. Eftersträvansvärt är personalens konstanta diskussion kring sitt arbete och i den en observation för om de faktiskt främjar eller motverkar jämställdhet.

6.4.8 Närvaro och intyg

På senare år har en fråga aktualiserats kring behovet av och eventuella fördelar med inslag av intyg och andra nationella tester i introduktionsprogrammet. I dagsläget saknas formella riktlinjer för frågan liksom ett offentligt ståndstagande. Däremot lyfts frågan i den statliga utredningen *Egenansvar – med professionellt stöd* (SOU 2008:58) som dock i dagsläget inte lett till någon proposition. Utredaren anser inte att samhällsinformationen bör efterföljas av ett resultatbaserat intyg eller diplom däremot anser utredaren att ett närvarointyg bör inrättas.

De flesta kommunerna anger i likhet med utredarens förslag att deltagandet i samhällsinformationen inte efterföljs av ett diplom eller intyg, däremot påverkar frånvaron i drygt 87 procent av fallen individens ekonomiska ersättning. Avdraget sker oftast genom ett system som liknar systemet för sjukfrånvaro i arbetslivet där en karensdag följs av ett visst avdrag av ordinarie ersättning utfaller vid giltig frånvaro. Eller som många kommuner uttrycker det: ingen närvaro, ingen ersättning vilket inte ger någon exakt information om hur systemet för avdraget ser ut i praktiken. En viktig aspekt att belysa är hur detta ersättningsavdrag påverkar kvinnor respektive män.

6.4.9 Deltagarnas inflytande på samhällsinformationen

Med undantag av några få kommuner uppger så gott som samtliga av de tillfrågade att deltagarna har möjlighet att påverka vad samhällsinformationen ska innehålla. Genom en ömsesidig dialog mellan samhällsinformatörerna och deltagarna skapas förhoppningsvis en känsla av delaktighet och motivation till deltagande. Frågan om deltagarnas möjligheter till påverkan blev ett fall för kartläggningens fördjupande inslag och det sändes därmed ut några följdfrågor till de kommuner som angett att möjlighet till påverkan fanns.

Utifrån svaren går det att se att alla tillfrågade kommuner ändrar innehållet i samhällsinformationen på kontinuerlig basis för att spegla deltagarnas önskemål. Flertalet kommuner uttrycker att det inom samhällsinformationen finns en viss flexibilitet där några inslag av informationen är fasta men där även tid och utrymme för spontana frågor och framlagda önskemål finns avsatt. Andra kommuner beskriver att anpassningen görs utifrån utvärderingar där önskemål och kritik tas med i planeringen inför nästkommande omgång av samhällsinformationen.

Specifika individuella önskemål tillgodoses på olika sätt. Flera kommuner uppger att ett individuellt önskemål som anses vara relevant för hela gruppen också lyfts i gruppen medan vissa frågor hanteras i kontakten mellan individen och den person som förmedlar samhällsinformationen vid aktuellt tillfälle.

6.4.10 Samhällsinformationens innehåll

Enligt *Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrapolitik till integrationspolitik* (prop.1997/98:16) ska samhällsinformationen övergripande innehålla information om svenska samhällsförhållanden, svenskt samhällsliv, det svenska samhällets grundläggande demokratiska värderingar, människors lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter samt jämställdhet mellan kvinnor och män och barns rättigheter. Den exakta innebörden av detta är dock svårare att tolka. Vad menas till exempel med demokratiska värderingar och vilken information inryms under begreppet? Som tidigare framhållit är de diffusa riktlinjerna till stor nackdel och riskerar medföra stora skillnader i individers kunskaper inom området för samhällsinformationen.

För att skapa en första förståelse för vad kommunerna innefattar i sin samhällsinformation efterfrågade vi i enkäten vilka av ämnena i diagram 9 som informeras om. Siffrorna i diagram 9 på nästa sida visar antalet kommuner som uppgett att information om respektive ämne täcks in, informanterna hade således möjlighet att fylla i ett eller flera av de alternativ som stämde in.

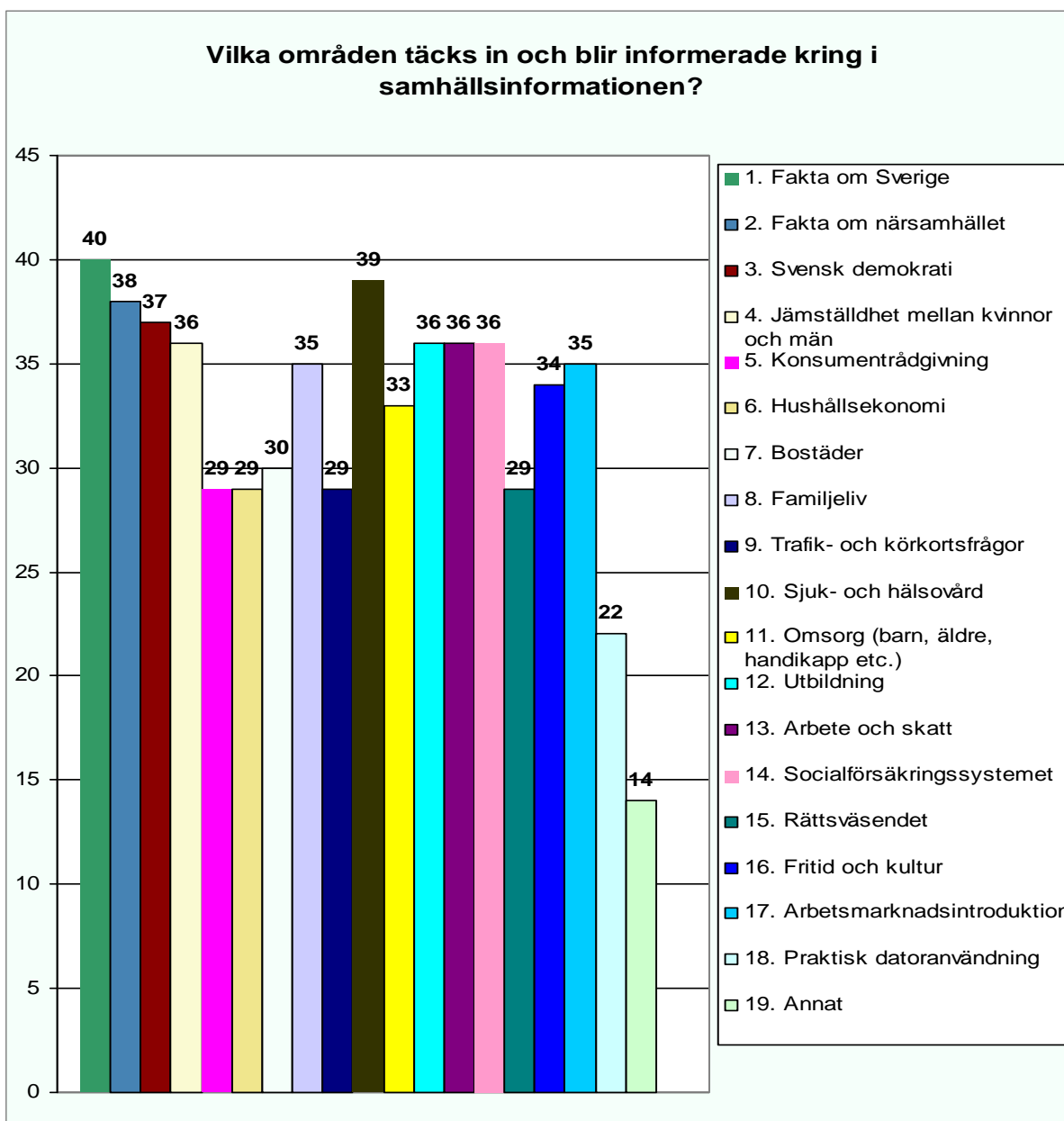

Diagram 9. Innehållet i samhällsinformationen.

Som synes av diagrammet verkar ämnena som ingår i samhällsinformationen inte skilja sig särskilt mycket mellan kommunerna i länet. I kategorin *annat* längst till höger i diagram 9 har kommunerna uppgett en mängd områden som även de belyses i samhällsinformationen. Tranemo kommun uppger exempelvis att deltagarna har möjlighet att inom ramen för samhällsinformation läsa körkortsteori på svenska, i Ulricehamn diskuteras aktuella händelser och i Lerums kommun får deltagarna möjlighet att träffa lokala politiker. Färgelanda kommun ger deltagarna tillfälle att skapa sin meritportfölj som hjälp i sitt arbetssökande. I Trollhättans kommun ingår även information kring miljöfrågor samt hur man kan starta ett eget företag.

Utifrån svaren går endast att se om kommunerna förmedlar information kring respektive ämne, omfattning och vad som informeras kring inom ämnet är däremot okänt i de flesta fallen förutom vad avser ämnena *jämställdhet mellan kvinnor och män*, *familjeliv* samt *omsorg av barn, äldre och funktionsnedsatta*.

I syfte att förstärka kunskapen om vad kommunerna informerar om då ämnena jämställdhet, familjeliv och omsorg arbetas med skickades fördjupningsfrågor ut till de kommuner som uppgett att information i dessa ämnen förmedlas.

Genom följdfrågorna ville vi få en ökad förståelse för varför kommunerna valt att informera gruppen av deltagare i samhällsinformationen om dessa ämnen. En öppen fråga ställdes som informanten ombads besvara så utförligt som möjligt.

Generellt går det att se att den utmärkande anledningen till att man informerar kring ämnena är att det enligt informanterna är områden på vars syn det skiljer sig mycket mellan Sverige och deltagarnas hemländer. Många informanter förutsätter att deltagarna kommer från patriarkala samhällssystem där kvinnors och mäns roller i samhället och inom familjen diametralt skiljer sig åt i jämförelse med Sverige. Förståelsen för att rådande ”svenska normer” kring områdena för familjeliv och omsorg av barn, äldre och funktionsnedsatta, präglas av jämställdhet framställs som en förutsättning för integrationen i det svenska samhället.

I många av svaren finns antydning till att ”vi” i Sverige lever jämställda och att ”de andra”, deltagarna från andra länder, i motsats utgör ett problem med sin ojämsställda syn. Påpekas bör dock att Sverige trots sin aktivt förda jämställdhetspolitik som i teorin ska genomsyra alla samhällets områden, i verkligheten uppvisar stora brister gällande jämställdheten. Bristerna är genomgående för alla samhällsområden och den påstådda ”svenska normen” kring jämställdhet har således inte fått fullt genomslag i praktiken.

En uppenbar risk i ett perspektiv som grundar sig på ”vi” och ”de andra” är vidare att man arbetar utifrån föreställningen att deltagarna i samhällsinformationen utgörs av en homogen grupp karakteriserad av den kultur, det land eller den språkgrupp individerna tillhör. Samtidigt som ”svenskar”, som enligt föreställningen, alla förespråkar normen om jämställdhet, även de utgör en homogen grupp. Detta är dock en mycket förenklad bild av verkligheten. Varken gruppen ”svenskar” eller gruppen av deltagarna i samhällsinformationen kan ses som homogena grupper då synen på jämställdhet diskuteras.

I fördjupningsfrågorna efterfrågades även information om vilka utgångspunkter kommunerna har då information kring ämnena jämställdhet, familjeliv och omsorg förmedlades.

I syfte att faktiskt belysa hur verkligheten ser ut kan statistik vara ett bra hjälpmedel. På så sätt visas tydligt att de teoretiska målen för jämställdhet inte fått fullt genomslag i praktiken.

Några kommuner anger att statistik används i kombination med aktuell lagstiftning. Andra kommuner uppger att statistik riskerar komplicera bilden och göra informationen ”tråkig”. Att använda sig av aktuell lagstiftning kan vara en bra utgångspunkt om man samtidigt diskuterar vad som legat till grund för den, till exempel genom ett historiskt perspektiv.

7. NÅGRA SAMMANFATTANDE OCH AVSLUTANDE ORD

Den här rapporten syftar till att ge en nulägesbild av den samhällsinformation som förmedlas till nyanlända i länet. Rapporten baseras på de svar som framkommit genom enkäter utskickade till kommunerna i Västra Götalands län.

Arbetet med samhällsinformation i kommunerna uppvisar några likheter, särskilt vad gäller ämnen som informeras om. Men precis som andra rapporter i landet visat finns det även bland kommunerna inom länet skillnader i samhällsinformationen – både vad gäller utformningen och vissa delar av innehållet. Rapporten har inte ämnat till att ge en förklaring till dessa skillnader men en tänkbar orsak är att reglerna för samhällsinformationen är diffusa och saknar detaljerade beskrivningar för samhällsinformationens syfte, metod och innehåll.

Rapporten är ett led i strävan efter säkerställandet att alla nyanlända – kvinnor och män, flickor och pojkar - får en kvalitativ etablering på lika villkor. En förutsättning för att nå målet kan vara interkommunal samverkan. Härigenom möjliggörs för kommuner att effektivt använda sina resurser samtidigt som den nyanlända individen erbjuds en bredd bland introduktionsinsatserna.

För att säkerställa att alla individer får en introduktion på lika villkor är det avgörande att se till individens skilda behov som kan grunda sig på till exempel kön, utbildningsbakgrund, ålder och/eller funktionsnedsättning etcetera. En viktig aspekt som betonats i rapporten är att ett jämställdhetsperspektiv bör genomsyra allt arbete med och kring samhällsinformationen. Jämställdhetsintegrering är en vedertagen och bevisat effektiv strategi för detta. På så sätt kommer vi närmare ett av de jämställdhetspolitiska målen om att kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet till ett aktivt deltagande i samhället.

Att samhällsinformationen är en viktig del av individens integration i Sverige och därmed en viktig del av introduktionen framhävs från nationellt håll. Rapporten visar att flera kommuner inom länet också arbetar aktivt med samhällsinformationen. Länsstyrelsens förhoppning är att den här rapporten ska inspirera och skapa utvecklingsmöjligheter för att fler kommuner ska arbeta aktivt med samhällsinformationen i syfte att göra den ännu bättre.

Källor

Förordning (2001:100) om den officiella statistiken.

Förordning (1990:927) om statlig ersättning för flyktingmottagande m.m.

Prop. 2005/06:148 ”Vissa frågor om vuxnas lärande m.m.”

Prop. 1997/98:16 ”Sverige framtiden och mångfalden – från invandrarpolitik till integrationspolitik.”

SOU 2008:58 ”Egenansvar – med professionellt stöd”. Betänkande av Utredningen om nyanländas arbetsmarknadsanpassning.

SOU 2003:75 ”Etablering i Sverige – möjligheter för individ och samhälle.” Betänkande av Utredningen om flyktingmottagande och introduktion

Integrationsverket (2007), *Ett förlorat år*, Integrationsverkets stencilserie 2007:5.

Mattelin, Frida (2008), *Samverkan kring samhälls- och arbetslivsinformation för nyanlända i sydöstra Skåne – en handlingsplan för samverkan mellan Ystad, Simrishamn, Sjöbo och Tomelilla kommun*, Länsstyrelsen Skånes län.

Pergelius, Linda (2008), *Förstudie: Regional samhällsinformation i Stockholms län*.

Statistiska centralbyrån (2004), *Könsuppdelad statistik – Ett nödvändigt medel för jämställdhetsanalys*, CBM 2004:1.

Wahlgren, Karin (2008) *Kommunernas introduktionsarbete för nyanlända i Stockholms län – Kartläggningen genom intervjuer med tjänstemän december 2007-februari 2008*, Kansliet Kommunförbundet Stockholms län.

www.skl.se

www.migrationsverket.se

Bilaga 1. Enkät

1. Till att börja med behöver vi följande kontaktuppgifter:

Kommun:

Uppgiftslämnarens för- och efternamn:

Befattning:

Telefonnummer:

E-post:

2. Erbjuder Er kommun själv i någon utsträckning samhällsinformation till nyanlända med beviljat uppehållstillstånd?

- Ja
- Nej

3. Erbjuds den nyanlända individen samhällsinformation i någon annan kommun?

Besvarades endast av de kommuner som svarat *nej* på fråga 2.

- Ja, ange vilken/vilka kommuner
- Nej, av vilken orsak?

DEL 1 av 4: Organisationen kring samhällsinformationen

4. Var ligger ansvaret för samhällsinformationen organisatoriskt/under vilken förvaltning?

5. Samverkar kommunen på något område inom samhällsinformationen med en annan kommun?

- Ja, ange område/n
- Nej

6. Skulle Er kommun vilja samverka med en annan kommun inom någon del av samhällsinformationen?

Besvarades endast av de kommuner som svarat *nej* på fråga 5.

- Ja. Ge maximalt tre exempel på vilka delar.
- Nej

7. Hur bedrivs samhällsinformationen?

- Kommunal regi
- Privat regi, ange aktör

8. Utgör samhällsinformationen en självständig del av introduktionen eller är den integrerad i sfi-undervisningen?

- Självständigt del
- Integrerat i sfi-utbildningen, beskriv kortfattat hur.

9. Organiserar Er kommun samhällsinformationen som en kurs med flera tillfällen?

- Ja
- Nej

10. Vid hur många tillfällen á antal timmar ges kursen?

Besvarades endast av de kommuner som svarat *ja* på fråga 9.

11. Beskriv kortfattat hur samhällsinformationen i så fall ges. (T.ex. sporadiskt efter behov, vid enstaka tillfällen etc.)

Besvarades endast av de kommuner som svarat *nej* på fråga 9.

12. Finns det skilda inriktningar som tar hänsyn till deltagarnas förutsättningar?

(Välj ett eller flera svarsalternativ som stämmer in.)

	Ja	Nej
Hörselskada	☐	☐
Synskada	☐	☐
Intellektuellt handikapp	☐	☐
Posttraumatiskt stressyndrom	☐	☐
Annat	☐	☐

13. Finns det skilda inriktningar som tar hänsyn till deltagarnas förkunskaper?

(Välj ett eller flera svarsalternativ som stämmer in.)

	Ja	Nej
Utbildningsnivå	☐	☐
Kunskaper i det svenska språket	☐	☐
Annat	☐	☐

14. Sker det i samhällsinformationen samarbete med andra aktörer i samhället så som polis, arbetsförmedling, kulturföreningar etc.?

- Ja, ange med vilka
- Nej

15. Följer något slags intyg/diplom efter fullgjort deltagande i samhällsinformationen?

- Ja
- Nej

DEL 2 av 4: Samhällsinformatörerna.

Med samhällsinformatörer avses den eller de personer som förmedlar samhällsinformationen till nyanlända.

16. Förmedlas samhällsinformationen till den nyanlände i störst utsträckning av en person?

- Ja, ange titel på personen
- Nej, av vilka (t.ex. externa aktörer)

17. I hur stor utsträckning uppfylls följande egenskaper hos Era samhällsinformatörer?

	Uppfylls av samtliga	Uppfylls delvis	Uppfylls knappt eller inte alls
Högskoleutbildning eller liknande	☐	☐	☐
God kännedom om det svenska samhället	☐	☐	☐
Språkkunskaper i fler språk än svenska och engelska	☐	☐	☐
Ha god och dokumenterad pedagogisk kompetens	☐	☐	☐
Ha minst 60hp (40p) i svenska som andraspråk	☐	☐	☐
Erfarenhet av integrationsfrågor	☐	☐	☐
God personlig lämpning	☐	☐	☐
Annat	☐	☐	☐

18. Erbjuder Ni era samhällsinformatörer kontinuerlig fortbildning?

- Ja, hur ofta
- Nej

19. Finns det utifrån ett 40-60 procentigt spann en jämn könsfördelning bland samhällsinformatörerna?

- Ja
- Nej, ange överrepresenterat kön
- Vi har endast en samhällsinformatör. Ange kön

DEL 3 av 4: Deltagarna i samhällsinformationen.**20. Vilka har möjlighet att ta del av samhällsinformationen?**

- Alla nyanlända till kommunen med utländsk härkomst
- Endast nyanlända individer som innefattas av ersättningsförordningen.

21. Arbetar Er kommun aktivt med att erbjuda nyanlända med utländsk härkomst som inte innefattas av ersättningsförordningen, samhällsinformation?

Besvarades endast av de kommuner som svarat *Alla nyanlända till kommunen med utländsk härkomst* på fråga 20.

- Ja, beskriv kortfattat hur.
- Nej

22. Kan frånvaro från samhällsinformationen påverka individens introduktionsersättning, försörjningsstöd eller liknande negativt?

- Ja, beskriv hur.
- Nej

23. Hur lång är den genomsnittliga väntetiden för den nyanlände innan denne får samhällsinformation i Er kommun?

24. Erbjuds deltagarna i samhällsinformationen barnomsorg under de tider samhällsinformationen ges?

- Ja
- Nej, ange orsak

25. Är avspeglingen av andelen kvinnor respektive män bland deltagarna i samhällsinformationen proportionerlig med andelen kvinnor och män bland de som erbjuds samhällsinformation i kommunen? (Detta avser en 40-60% proportionell avspegling. Om exempelvis 10% av deltagarna är kvinnor medan gruppen av de som erbjuds samhällsinformation i kommunen består av 60% kvinnor är svaret på frågan nej.)

- Ja (kommentar frivilligt)
- Nej (kommentar frivilligt)
- Ingen könsuppdelad statistik över deltagarna finns

DEL 4 av 4: Samhällsinformationens upplägg och innehåll.

26. Finns det i kommunen generella mål för vilken samhällsinformation som ska förmedlas?

- Ja, vilka är dessa mål?
- Nej (kommentar frivillig)

27. På vilket språk ges samhällsinformationen?

(Ange det eller de svarsalternativ som stämmer in.)

- Svenska utan tolk
- Svenska med tolk
- Engelska
- Deltagarnas modersmål

28. Används tolk vid behov?

- Ja, för samtliga modersmål som finns representerade bland deltagarna
- För vissa modersmål. (Ange vilka)
- Nej

29. Under vilka tider ges samhällsinformationen?

(Välj ett eller flera av alternativen som stämmer in.)

- Dagtid (avser 8-16)
- Kvällstid (16-)
- Både dagtid och kvällstid
- Annat

30. Hur sker samhällsinformationen?

(Välj ett eller flera av alternativen som stämmer in.)

- Genom föreläsningar
- Genom gruppdialoger
- Genom enskilda samtal
- Genom Telebild eller liknande
- Genom informationsutskick
- Genom studiebesök
- Annat

31. Existerar någon gruppindelning efter kön bland deltagarna i samhällsinformationen?

- Ja. Beskriv gärna när gruppindelning finns.
- Nej

32. Finns det möjlighet för deltagarna att själva påverka innehållet i samhällsinformationen?

(Kommentar frivilligt.)

- Ja
- Nej

33. Vilka områden täcks in och blir informerade kring i samhällsinformationen?

- Fakta om Sverige
- Fakta om närsamhället
- Svensk demokrati
- Jämställdhet mellan kvinnor och män
- Konsumentrådgivning
- Hushållsekonomi
- Bostäder
- Familjeliv
- Trafik- och körkortsfrågor
- Sjuk- och hälsovård
- Omsorg (barn, äldre, funktionsnedsatta etc.)
- Utbildning
- Arbete och skatt
- Socialförsäkringssystemet
- Rättsväsendet
- Fritid och kultur
- Arbetsmarknadsintroduktion
- Praktisk datoranvändning
- Annat

- Vet ej

34. Finns det ur ett jämställdhetsperspektiv någon tanke bakom upplägget av samhällsinformationen vad avser t.ex. tider, områden som belyses, eventuell gruppindelning etc.

(Beskriv kortfattat)

- Ja, på vilket sätt?
- Nej, av vilken orsak?

35. Ett av de nuvarande jämställdhetspolitiska målen är att kvinnor och män ska ha samma rätt och möjligheter att vara aktiva samhällsmedborgare. Arbetar Er kommun aktivt inom området för samhällsinformation till nyanlända för att uppnå detta?

- Ja, på vilket sätt.
- Nej, av vilken orsak.

36. Nu är enkäten slut. Är det någonting som Du önskar tillägga?

TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

Kristina Eklund

Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Bilaga 2. Följebrev till enkät

Denna webb-baserade enkät handlar om samhällsinformation till nyanlända i Er kommun.

Samhällsinformationen utgör en viktig del i de formulerade målen för nyanlända individers introduktion. I och med mottagandet av nyanlända i kommunerna åligger det också kommunerna att utarbeta och förmedla en viss samhällsinformation till nyanlända med beviljat uppehållstillstånd. Några närmare riktlinjer för hur detta ska gå till eller vad samhällsinformationen ska innehålla finns inte, arbete sker således utifrån det sätt varje kommun finner lämpligt.

Länsstyrelsens roll i introduktionsarbetet är att följa upp kommunernas introduktionsverksamhet samt verka för kommunalt gränsöverskridande samarbete. Som ett led i uppdraget har Länsstyrelsen i Västra Götalands län beslutat att genomföra en kartläggning av kommunernas samhällsinformation. I detta arbete kommer medföljande enkät ligga som grund och därför är det viktigt att den besvaras av samtliga kommuner.

Syftet med undersökningen är att öka kunskapen om kommunernas arbete med samhällsinformationen och skapa ett underlag för att utveckla interkommunal samverkan. Målet är en kvalitetssäkring av de enskilda individernas introduktion.

Frågorna i enkäten är av grundläggande karaktär där fakta snarare än enskilda åsikter om samhällsinformationen eftersöks. Länsstyrelsen i Västra Götalands län strävar efter att lyfta fram goda exempel i kommunernas introduktionsverksamhet med förhoppningen om att sprida kunskap och inspirera till ett bra introduktionsarbete.

Enkäten består av c:a 36 frågor som alla ska besvaras direkt via webben. Svarstiden är c:a 20 minuter och vi behöver Ditt svar senast **2009-03-06**.

Även om Er kommun inte själva erbjuder samhällsinformation ska enkäten besvaras. Enkäten bli då automatiskt till en kortare version innehållande frågor som är relevanta i Ert fall.

Det går bra att börja besvara enkäten och därefter spara svaren för att fortsätta senare. Det är också möjligt att gå tillbaka i enkäten och ändra svar. När Du är färdig med Dina svar går Du till sista frågan och väljer "skicka".

Vid eventuella frågor eller kommentarer hör gärna av Dig till:

Kristina Eklund. Tfn: 031-60 50 90.

E-post: kristina.eklund@lansstyrelsen.se

Tack på förhand!

Talieh Ashjari
Mångfaldsdirektör
Länsstyrelsens i Västra Götalands län
031 60 53 40
070 334 53 40
talieh.ashjari@lansstyrelsen.se

Bilaga 3. Fördjupningsfrågor

Fördjupningsfrågor kring Er kommuns arbete med samhällsinformation till nyanlända.

Hej.

För en tid sedan besvarade Er kommun en enkät från Länsstyrelsen i Västra Götaland som handlade om samhällsinformation till nyanlända med beviljat uppehållstillstånd. Detta e-brev innehåller ett dokument med frågor som vi skulle vara tacksamma om Ni kunde besvara. Anledningen till utskicket är att vi i vår kartläggning av samhällsinformationen skulle behöva fördjupad kunskap kring vissa svar som Ni angav. Utskicket går ut till alla de kommuner i länet som besvarat vissa frågor på ett likartat sätt. Precis som i den förra enkäten är frågorna av grundläggande karaktär där fakta snarare än enskilda åsikter om samhällsinformationen eftersöks.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län strävar efter att lyfta fram goda exempel från länet med förhoppning om att sprida kunskap och inspirera till ett bra introduktionsarbete. För att lyckas med detta är det viktigt att få en så adekvat bild som möjligt av Ert arbete. Vi vill därmed betona betydelsen av att samtliga frågor i dokumentet besvaras så utförligt som möjligt.

För att besvara frågorna: öppna upp dokumentet och fyll i Era svar. Sänd därefter tillbaka Era ifyllda svar till den här avsändaradressen. Vi behöver Ert svar så fort som möjligt dock senast 17 april 2009.

Vid eventuella frågor eller kommentarer är Ni välkomna att kontakta oss genom de kontaktuppgifter som finns nedan.

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar

Integrations- och jämställdhetsenheten Länsstyrelsen Västra Götalands län.

1) I den förra enkäten om samhällsinformation till nyanlända uppgav Ni att det i Er kommun existerar gruppindelning efter kön bland deltagarna i samhällsinformationen. Nedan följer ett antal frågor på det ämnet.

Vi är tacksamma för svar innehållande mer än ett ja eller nej och ber Er besvara samtliga frågor så utförligt som möjligt.

Sker gruppindelningen spontant utan att den planerats in i utformandet av samhällsinformationen, eller är det en medveten/förbestämd handling?

Vad har syftet med att dela in gruppen efter kön varit?

När gruppindelning finns; erbjuds då grupperna skilda ämnen som de får information om eller utgår samma information till båda grupperna? Finns det särskild information som endast går ut till ett kön? Vilken information går endast ut till en grupp?

Återkopplar man i helgrupp det som kommit fram i diskussioner då grupperna varit uppdelade?

2) I den förra enkäten om samhällsinformation till nyanlända uppgav Ni att deltagarna kunde påverka innehållet i samhällsinformationen. Vänligen besvara följande frågor så utförligt som möjligt.

Hur ofta revideras innehållet i samhällsinformationen?

Hur har Ni arbetat för att bemöta specifika önskemål om innehållet i samhällsinformationen?

Ändras innehållet för alla deltagare vid specifika önskemål eller försöker Er kommun tillgodose ett individuellt önskemål genom att erbjuda den individen särskild information?

3) Er kommun har uppgett att man inom samhällsinformationen till nyanlända informerar om bland annat följande områden: jämställdhet, familjeliv och omsorg. **För Er som endast angett att Ni informerar om ett eller två av områdena; hoppa över det område ni inte informerar om.**

Vänligen besvara för var av ett av områdena följande frågor:

1) Varför har er kommun valt att informera gruppen av deltagare i samhällsinformationen om dessa områden?

2) Vad har Er kommun för utgångspunkt då man informerar/samtalar kring dessa områden?

- Utgår Ni ifrån aktuell lagstiftning och vilken i så fall?

- Visas statistik över förhållanden i Sverige vad avser till exempel föräldraledighet; våld mot kvinnor; andel förvärvsarbetande kvinnor/män; löner och/eller könssegregerad arbetsmarknad.

Jämställdhet:

Familjeliv:

Omsorg (barn, äldre, funktionsnedsatta):

4) I enkäten uppger Er kommun att Ni i Ert arbete inom samhällsinformationen tillämpar ett jämställdhetsperspektiv. Med anledning av Ert tidigare svar ber Vi Er svara på följande frågor så utförligt som möjligt.

Har de personer som arbetar med samhällsinformation fått någon utbildning i syfte att stärka sina jämställdhets- och/eller genuskunskaper? Hur har denna utbildning sett ut och i vilken omfattning har utbildningen skett?

Finns det inom kommunen någon formell strategi för att främja ett jämställdhetsperspektiv inom ramen för samhällsinformationen? Vad säger strategin?

Utgår Ni från några särskilda dokument rörande jämställdhet i utformandet av samhällsinformationen? Vilka?

Tack för Din medverkan!

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN